

AS NORMA

2008. A MAJANDUSAASTA ARUANNE

Juriidiline aadress:	Laki 14 10621 Tallinn Eesti Vabariik
Äriregistri nr.	10043950
Telefon:	+372 6 500 442
Faks:	+372 6 563 134
Audiitor:	Ernst & Young Baltic AS
Aruandeaasta algus ja lõpp:	01.01.2008-31.12.2008

Sisukord

TEGEVUSARUANNE	3
KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE	22
Juhatuse kinnitus konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandele	22
Konsolideeritud bilanss	23
Konsolideeritud kasumiaruanne	24
Konsolideeritud omakapitali muutuste aruanne	25
Konsolideeritud rahavoogude aruanne	26
Üldinformatsioon	27
Raamatupidamisarvestuse põhimõtted ja hinnangud	27
Lisad konsolideeritud finantsaruannetele	34
Lisa 1 Raha ja raha ekvivalendid	34
Lisa 2 Finantsvarad	34
Lisa 3 Nõuded	35
Lisa 4 Ettemaksed	35
Lisa 5 Varud	35
Lisa 6 Pikaajalised nõuded	36
Lisa 7 Materiaalne põhivara	36
Lisa 8 Immateriaalne põhivara	37
Lisa 9 Kasutusrent	38
Lisa 10 Võlad	38
Lisa 11 Ettemaksed	38
Lisa 12 Lühiajalised eraldised	38
Lisa 13 Aktsiakapital	38
Lisa 14 Segmentide informatsioon	39
Lisa 15 Müüdud toodete kulu	40
Lisa 16 Turustuskulud	40
Lisa 17 Tootearenduskulud	41
Lisa 18 Üldhalduskulud	41
Lisa 19 Muud äritulud	41
Lisa 20 Muud ärikulud	41
Lisa 21 Finantstulud / -kulud	41
Lisa 22 Tulumaks	42
Lisa 23 Personalikulud	42
Lisa 24 Tehingud seotud osapooltega	42
Lisa 25 AS Norma kontserni peamised finantsriskid	43
Lisa 26 Bilansipäevajärgsed sündmused	45
Lisa 27 AS Norma (emaettevõtte) konsolideerimata põhjaruanded	46
AUDIITORI JÄRELDUSOTSUS	49
MAJANDUSAASTA KASUMIJAOTAMISE ETTEPANEK	50
JUHATUSE JA NÕUKOGU ALLKIRJAD 2008. A MAJANDUSAASTA ARUANDELE	51
Üle 10% aktsiaid omavate aktsionäride nimekiri	52
Müügitulu EMTAK'i järgi	53

TEGEVUSARUANNE

Tegevusvaldkond

AS Norma (edaspidi ka “emaettevõtte”) ja tema tütarettevõtte (edaspidi koos ka “kontsern”) peamine tegevusvaldkond on autoohutussüsteemide, sealhulgas autoohutusrihmade ja nende komponentide tootmine ja müük. Valmistatakse ka autodetaile ning stantse ja plastivaluvorme pressidele. Inseneriteenust osutatakse autoohutussüsteemide ning ohutusrihmade komponentide väljatöötamise ning adapteerimise vallas.

Tegevuskeskkonna areng

Turud

2008 – kriisi algus autotööstuses, 2009 – kriisi süveneb

2008. aasta kujunes autotööstusele pöördeliseks. Aastaid kestnud uute autode müügi kasv asendus langusega. Euroopas ja USA-s algas müügi vähenemine juba aasta esimeses pooles ja aasta kokkuvõttes olid langusnumbrid vastavalt –8,4% ja –18%. See sundis autotootjaid vähendama tootmiskahtusid. Globaalne autotootmine kahanes 4%. Lääne-Euroopa riikides kukkus tootmine 9% ja kuigi Ida-Euroopas tuli koosteliinidelt 6% rohkem sõidukeid, vähenes kokkuvõttes tootmine 5%. Põhja-Ameerikas ulatus langus 16%-ni, sealjuures kolme suure (GM, Ford ja Chrysler) väljalase oli aasta varasemast 21% madalam. Kriis kulmineerus neljandas kvartalis, mil globaalne tootmise langus jõudis 20%-ni võrreldes 2007. aastaga. Euroopas hinnatakse mahtude vähenemiseks 30%, Põhja-Ameerikas 26%.

AS Norma ühel olulisemal turul Venemaal jätkus 2008. aasta esimese seitsme kuu vältel automüügi kasv. Esimesed tagasilöögid turul ilmnedid augustis ja edaspidi langus üksnes süvenes. Aasta kokkuvõttes realiseeriti Venemaal 15% enam uusi sõiduautosid kui 2007. aastal. Sealjuures vähenes kodumaiste autode müük 8% 700 000 autoni, Venemaal koostatud välismaiste mudelite realiseerimine kasvas 32% 580 000 autoni ja importautode müük suurenes 24% 1 500 000 sõidukini. Seega imporditud uute autode turuosa tõusis 50%-lt 54%-ni, Venemaal väljatöötatud mudelite müügi osatähtsus langes 32%-lt 25%-le ja Venemaal koostatud välismaiste autode turuosa kasvas 3%-lt 21%-ni.

AvtoVAZ-i müük Venemaal vähenes 6% 622 000 autoni, samas säilitati ekspordimaht (106 000) 2007. aastaga võrreldes samal tasemel. Ladasid müüakse 30 riigis. 19% ja 40% kasvas AvtoVAZ-i uuemate mudelite Lada Kalina (94 000) ja Lada Priora (128 000) realiseerimine.

2008. aastal toodeti Venemaal “ACM-Holding” andmetel 1 457 000 sõiduauto, see oli 14% enam kui aasta varem. Kasvu vedas välismaiste mudelite koostamise kasv, mille osatähtsus jõudis 40%-ni, samal ajal kodumaiseid autosid toodeti üksnes 5% rohkem. Välismaiste autode koostamise liider oli taas kord Kaliningradi “Avtotor” (Chevrolet, BMW jt mudelid) enam kui 100 000 sõidukiga, Taganrogis (valdavalt Hyundai) koostati 96 000, “Avtofarmos” (Dacia Logan) 73 000, Fordi tehases (Ford Focus) 65 000 ja Volkswageni tehases (Škoda ja VW mudelid) 63 000 autot.

AvtoVAZ ületas 2008. aastal esimest korda 800 000 auto valmistamise piiri. 8% kasv jäi alla plaanitud 11%-le, kuna aasta lõpus asuti kriisi tingimustes tootmiskahte piirama. Teiste Venemaa tootjate, nagu GAZ, IžAvto, UAZ, mahud vähenesid. GM-AvtoVazis (AvtoVAZ-i ja General Motorsi ühissetevõtte) toodeti 55 000 autot Chevrolet Niva nagu aasta varemgi, müüdi 2,4% vähem autosid kui aasta varem (2008. aastal 53 300; 2007. aastal 54 600 autot).

Kuna autode realiseerimine Venemaal langes alates augustist, aga tootmist asuti piirama alles novembrist, on ekspertide arvates laovarud sellal suurenenud enam kui 100 000 auto võrra. Enamik autotootjaid peatas seetõttu liinid tavapärase kahenädalase jõulupuhkuse asemel aastavahetusel terveks kuuks. Paraku järgnes 2009. aasta jaanuaris järsk müügi langus: 33% võrreldes 2008. aasta jaanuariga ja 44,5% võrreldes detsembriga. Rubla kursi nõrgenemise tõttu tõstis enamik automüüjaid aasta alguses hindu, samuti ei ole taastunud ostjate krediitvõimalused.

AS Norma inertsrulliga autoohutusrihmade müügi mahtudes idaturule toimus 2008. aastal tõus 9%, müüdüd autoohutussüsteemide kogus suurenes 124%.

Lääne autoturul osaleb AS Norma eelkõige koostöös emaettevõtte Autoliv AB grupiga. Autoohutusrihmade müügi suurimaks lõppkliendiks on Volvo Car Corporation. AS-is Norma koostatud ohutusrihmu tarnitakse nii Volvo Belgia kui Rootsi tehastesse, väiksemal määral ka Hiinasse. Ohutusrihmu tarnitakse ka Saab Automobile’i, Volvo Grupi (Volvo Trucks, Volvo Buses) mudelitele. 2008. aastal Autolivi kaudu tarnitud rihmade kogus langes 22% 1,88 miljoni tükini (2007. aastal 2,41 miljonit tükki).

Tooraine

Terase hind kerkis taas

AS Norma tootmises kasutatava tooraine ja materjalide hinnad liikusid 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga eri suundades: terase hind tõusis 13%, elektrooniliste ostutoodete hind 7% ja terasest valmistatud ostukomponentide maksumus 1% võrra; värviliste metallide ja värvilisest metallist valmistatud ostutoodete hinnad langesid 2007. aasta teisel poolel alguse saanud trendi järgides 6%.

Majanduskeskkond Eestis

AS Norma ekspordib 98-99% oma toodangust. Meie partneriteks on autotootjad ja nende allhankijad. See on tööstusharu, kus hinnasurve on erakordselt tugev ning pidev müügihinna langus on norm. 2008. aastal alanud langus teravdab konkurentsi veelgi, kuna kõikjal on tootmisvõimsuste ülejääk. Samas impordib AS Norma enamjao materjalidest, mille hind on suuresti sõltuv tooraine hindadest maailmaturul. Viimaste aastate kõrge inflatsiooni tõttu Eestis on ettevõtte tootmiskulud märkimisväärselt tõusnud. 2008. aastal avaldasid ettevõtte konkurentsivõimele ebasoodsat mõju elektri, vee, gaasi, transpordi ja sisseostetavate teenuste kallinemine ja töötajate kasvanud palgaootused. Pikemas perspektiivis muutub kontserni arengut takistavaks faktoriks tootmistehnoloogiate allhankevõimaluse piiratus Eestis.

Äritegevuse hooajalisus

Traditsiooniliselt madal automüük Venemaa turul jaanuaris on süvenenud pikkade uusaastapühade kehtestamisega 2005. aastast. Rootsi autotootjad on kollektiivselt puhkusel juulis ning detsembris jõulude ja uusaasta vahelisel ajal. Neil perioodidel on ka AS Norma kui tarnija käive madalam.

2008. aasta teises pooles jõudis autotööstus ületootmise tõttu olukorda, kus asuti tootmist ajutiselt seiskama, Lääne-Euroopas juba alates septembrist, Venemaal novembrist. Seetõttu jäid klientide tellimused AS Norma 2008. aasta neljandas kvartalis madalamaks kui eelnevatel perioodidel.

Majandusaasta sündmused

Arendusprojektid

Autoliv lõpetas logistikateenuste osutamise Volvo Car'ile ja sulges oma logistikakeskuse Belgias, kuna Volvo Car Genti tehas asus seda teenust alates 1. maist 2008 ise haldama. See tähendas AS-le Norma otsetarneid autotootja koosteliimidele alates 1. maist. Teises ja kolmandas kvartalis korraldati ümber mitmeid tootmis-, kvaliteedi- ja logistikaprotsesse.

2008. aastal jõudis lõpule AvtoVAZ Priora teise faasi täisturvavarustusega (kaks õhkpatja, eelpingutite ja jõupiirajaga ohutusrihmad, elektroonikaplokk) mudelite väljatöötlus ja tootmisesse juurutamine. Norma on koostöös Autoliviiga turvasüsteemi väljatöötaja ja tarnija.

Koostöös Tallinna Tehnikaülikooliga jätkusid AS Norma tootmisele vajalikud materjaliuuringud.

Tootmine

Ebastabiilsed tootmismahud

Kui ohutusrihmade koostamise mahud olid 2007. aastal stabiilsed, suuremate kõikumisteta kuude lõikes, siis 2008. aasta crines oluliselt. Teises ja kolmandas kvartalis kasvasid klientide tellimused ja nappis tootmisvõimsusi. Sõlmiti ajutisi töölepinguid, tehti ületunnitööd ja mõnede tootmiseadmete täieliku koormatuse tõttu ei olnud võimalik uute komponentide tellimusi vastu võtta. Alates oktoobrist tellimused vähenesid ja tootmisvõimsusi asuti piirama. Ajutisi töölepinguid ei pikendatud, töötajate arv vähenes 1001-lt augustis aasta lõpuks 918-le. Alates 20. oktoobrist rakendati algul Autolivi ohutusrihmade koostamise divisjonis ja seejärel kogu kontsernis osalist tööaega.

2008. aastal jätkus uute autoohutusrihmade ja autokomponentide ning uudsete tootmisprotsesside juurutamine. Peale tavapäraste valmistati ette uut tüüpi ohutusrihma rulli korpuse tootmine, ohutusrihma keelte tootmine uuele kliendile, kõrge tootlikkusega täisautomaatne ohutusrihma keele tootmiseseade ja pidurisüsteemi komponentide tootmine uuele kliendile.

Kvaliteedi juhtimine

AS-s Norma valmistatavad autode ohutusrihmad ja hoidesüsteemid peavad päästma inimesid.

Kvaliteedi kõrge tase on vältimatu, et olla usaldusväärne turvasüsteemide ja komponentide tarnija autotööstusele ning on eelduseks uute klientide ja tellimuste võitmiseks. Meie eesmärk on kliendi rahulolu kindlustamine, tarnides tähtaegselt kliendi nõuetele vastavaid tooteid ja hoides alal kliendi-tarnija kasumlikke ärisuhteid.

2008. aastal parendasime oma kvaliteedinäitajaid ja saavutasime klientidelt tagastatud toodete arvuks miljoni toote kohta (PPM) 6,5 ning tarnetäpsuseks 99,2%. Samuti oli meil positiivne trend tootmisprotsesside stabiilsuse ja efektiivsuse parendamisel ning meie tarnijate kvaliteedi teostusel.

Toodete kvaliteedi kindlustamiseks ja tootmisprotsesside parendamiseks kasutame autotööstuse erinõuetele ISO/TS 16949:2002 vastavat kvaliteedijuhtimissüsteemi ja Autolivi tootmissüsteemi (APS), mille järjepidev juurutamine on parendanud tõrgete vältimist ja varajast avastamist tootmisprotsessis ning põhjuste efektiivset kõrvaldamist, tõstnud töötajate kvaliteediteadlikkust ja omavastutust, tugevdanud standardite täitmise distsipliini, aidanud tõsta tootmisprotsesside efektiivsust ja juurutada kliendi vajadustega juhitud *just-in-time*-tootmist.

Toodete kontrollimine ja katsetamine toimub nüüdisaegsete vahendite ja professionaalse kaadriga varustatud tootmisüksuste laborites ning ISO/IEC 17025 nõuetele akrediteeritud Ohutusrihmade Katsekeskuses.

2008. aastal kliendikeskse poliitika rakendamise ja toodete kõrge kvaliteedi tõenduseks on Venemaa autotööstuse liidri AvtoVAZ-i hinnang "eeskujulik tarnija".

Aruandeaastal toimunud investeeringud

2008. aastal investeeriti kontsernis uute tehnoloogiate juurutamiseks, tootmisvõimsuste laiendamiseks, tootmisprotsesside efektiivsuse tõstmiseks ja töökeskkonna kaasajastamiseks 3,3 miljonit eurot.

Kontserni 2008. aasta investeeringud jagunesid valdkonniti järgmiselt:

Metallitöötlemise seadmed	1,2	miljonit eurot
Koosteliinid	0,6	miljonit eurot
Termoplastautomaadid	0,6	miljonit eurot
Rakised	0,1	miljonit eurot
Infotehnoloogia	0,1	miljonit eurot
Hoonete ja rajatiste remont	0,3	miljonit eurot
Kvaliteedikontrolli seadmed	0,3	miljonit eurot

Kontserni tähtsamad näitajad

Majandustegevus	2008	2007	2006	2005	2004
Müügitulu (miljonit eurot)	88,3	80,8	66,9	62,4	63,0
Muutus võrreldes eelmise aastaga	9%	21%	7%	-1%	
Brutokasum (miljonit eurot)	12,8	12,2	10,6	10,7	11,4
Muutus võrreldes eelmise aastaga	5%	15%	0%	-7%	
Brutokasumi määr ¹	14,50%	15,10%	15,90%	17,10%	18,10%
Ärikasum (miljonit eurot)	7,9	6,7	5,8	6,0	7,3
Muutus võrreldes eelmise aastaga	19%	14%	-2%	-18%	
Ärikasumi määr ²	9,00%	8,20%	8,70%	9,60%	11,50%
EBITDA (kasum enne finantstulusid ja makse ning amortisatsioonikulu, miljonit eurot)	11,3	10,6	9,8	10,0	11,0
Muutus võrreldes eelmise aastaga	7%	9%	-2%	-9%	
Kasum enne makse (miljonit eurot)	9,9	8,0	6,7	6,7	7,9
Muutus võrreldes eelmise aastaga	24%	18%	1%	-16%	
Maksueelse kasumi määr ³	11,20%	9,90%	10,10%	10,70%	12,50%
Puhaskasum (miljonit eurot)	8,8	6,8	5,5	5,3	6,7
Muutus võrreldes eelmise aastaga	30%	24%	3%	-21%	
Puhaskasumi määr ⁴	9,90%	8,40%	8,20%	8,50%	10,60%
Käibekapital ⁵ (miljonit eurot)	45,3	37,0	32,8	23,4	28,1
Käibekapitali tootlus ⁶	1,9	2,2	2	2,7	2,2
Tulude suhe omakapitali (ROE) ⁷	14,00%	11,70%	9,90%	9,90%	12,90%
Tulude suhe varadesse (ROA) ⁸	12,70%	10,00%	8,60%	8,80%	11,00%
Töötajate keskmine arv kuus	969	972	912	915	873
Muutus võrreldes eelmise aastaga	0%	7%	0%	5%	

¹ Brutokasumi määr – brutokasumi protsent müügitulust

² Ärikasumi määr – ärikasumi protsent müügitulust

³ Maksueelse kasumi määr – maksueelse kasumi protsent müügitulust

⁴ Puhaskasumi määr – puhaskasumi protsent müügitulust

⁵ Käibekapital – käibevara, v.a raha ja raha ekvivalendid (deposiidid tähtajaga < 3 kuud; intressifondiosakud) miinus lühiajalised kohustused

⁶ Käibekapitali tootlus – müügitulu suhe käibekapitali

⁷ ROE – puhaskasumi suhe omakapitali

⁸ ROA – puhaskasumi suhe varadesse

Aksia ja dividendiga seotud näitajad	2008	2007	2006	2005	2004
Aksiate arv	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2
Tulu aksia kohta ⁹ (eurot)	0,7	0,5	0,4	0,4	0,5
Dividend aksia kohta (eurot)	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Omakapital aksia kohta ¹⁰ (eurot)	4,7	4,4	4,2	4,1	4,0
Dividendi suhe puhastulusse	0,5	0,6	0,8	0,8	0,6
Aksia hinna ja tulu suhe (P/E) ¹¹	3,9	9,8	12,3	16,3	12,8

⁹ Tulu aksia kohta – puhaskasum aksia kohta Eesti eurodes: ettevõtte ei ole potentsiaalselt emiteeritavaid lihtaktsiaid, mistõttu on lahustatud puhaskasum aksia kohta sama, mis tavapuhaskasum aksia kohta.

¹⁰ Omakapital aksia kohta – kogu omakapital aksia kohta eurodes

¹¹ P/E – perioodilõpu aktsiahinna suhe puhaskasumisse aksia kohta

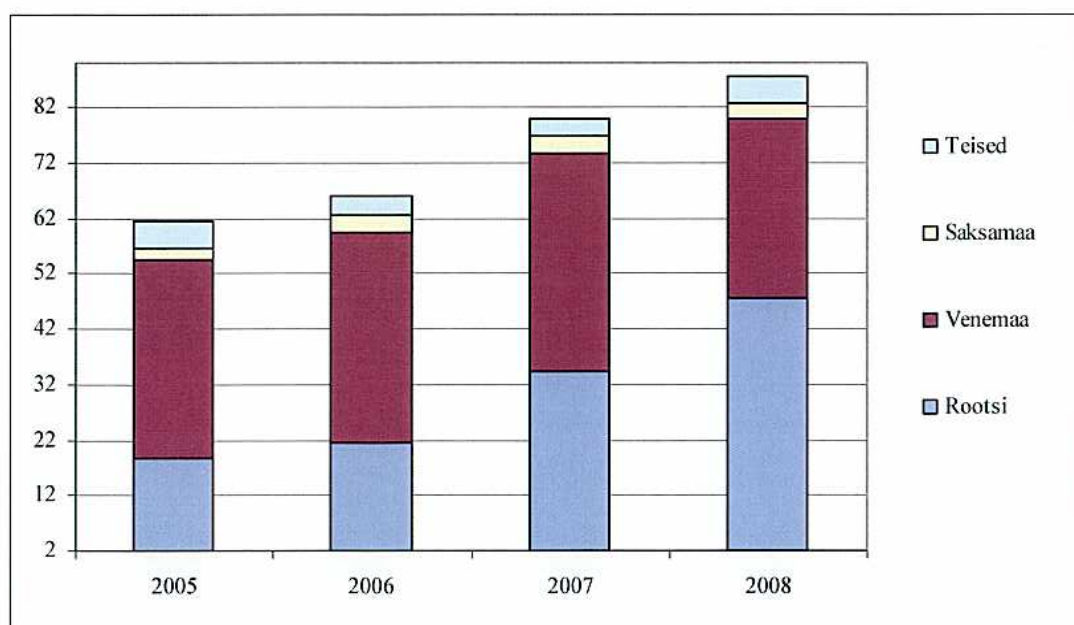
Müük

Kontserni müüki kasvatas eelkõige autoohutussüsteemide müük

Kontserni müügitulu 2008. aastal oli 88 miljonit eurot, mis on 9% enam kui 2007. aastal (81 miljonit eurot). 64% (2007. aastal 75%) müügitulust moodustasid ohutusrihmad. 12%-lt 23%-ni käibest tõusis autoohutussüsteemide müük AvtoVAZ-i Kalina ja Priora seeria autodele. Ohutusrihma komponentide müük Autolivi teistele ettevõtetele moodustas 6% müügist (2007. aastal 5%), koostude müük 4% (2007. aastal 6%). Muude toodete ja teenuste seast olid olulisemad stantside ja pressvormide müük ning ohutussüsteemide väljatöötamise alaste inseneriteenuste osutamine, ulatudes kokku 3% (2007. aastal 3%) netokäibest.

AS Norma eksportis 99,0% (2007. aastal 98,9%) toodangust. Tähtsaimaks AS Norma ekspordituruks tõusis 2008. aastal taas Venemaa 54%-ga käibest (2007. aastal 43%), Rootsi eksporditi 37% (2007. aastal 49%) ja 3% Saksamaale (2007. aastal 4%).

Eksporditulu 2004–2008 (miljonit eurot)

Müük Venemaale kasvas 39% (2007. aastal 60%), 82% (2007. aastal 71%) sellest kasvust saavutati ohutussüsteemide müügi arvel. Eksport Rootsi kahanes 18%, Saksamaale 19%.

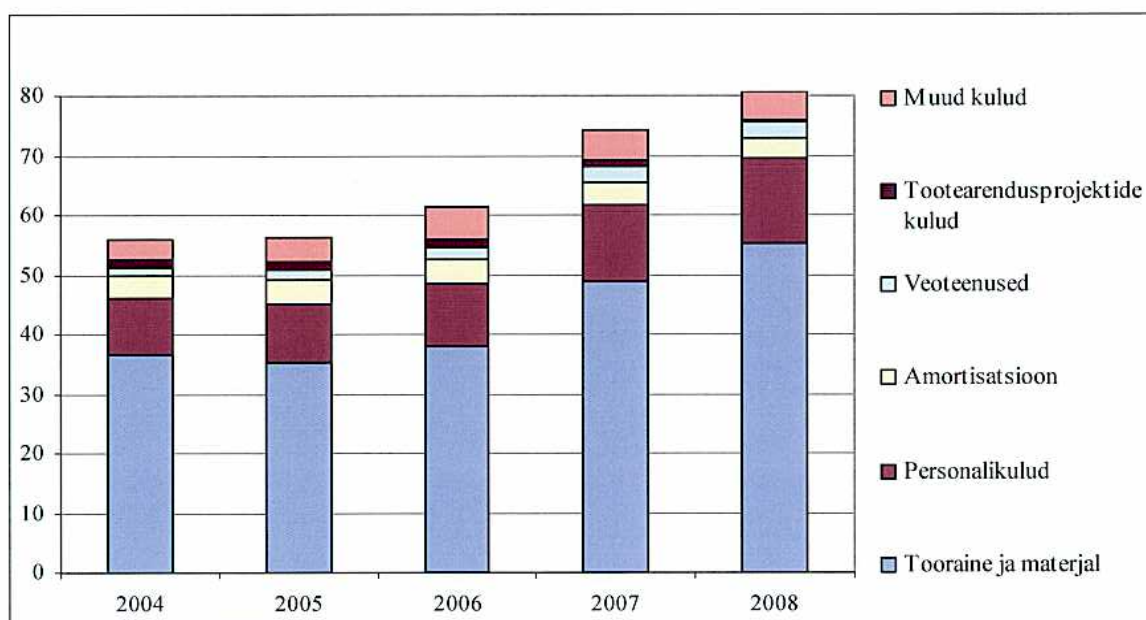
Müük emattevõtte Autoliv allüksustele kahanes 2007. aastaga võrreldes 14% 36,2 miljoni euroni (2007. aastal 42,2 miljonit eurot). 74% (2007. aastal 79%) netokäibest Autolivile moodustas ohutusrihmade müük. Tarnitud rihmade kogus langes 22% 1,88 miljoni tüki (2007. aastal 2,41 miljonit tükki).

Teised suuremad läänepoolsed kliendid olid Khimaira (Volvo bussid), Karosa, Iris Bus-IVECO, Intersafe ning Van Hool, kellele põhiliselt tarnitakse ohutusrihmade busside ja veoautode tarbeks. Müük sellesse sektorisse kahanes 2007. aastaga võrreldes 2%.

Kulud

Tooraine-, tööjõu- ja energiakandjate kulud kasvasid endiselt nii absoluutväärtuses kui ka protsentuaalselt käibest.

Tegevuskulud 2004–2008 (miljonit eurot)

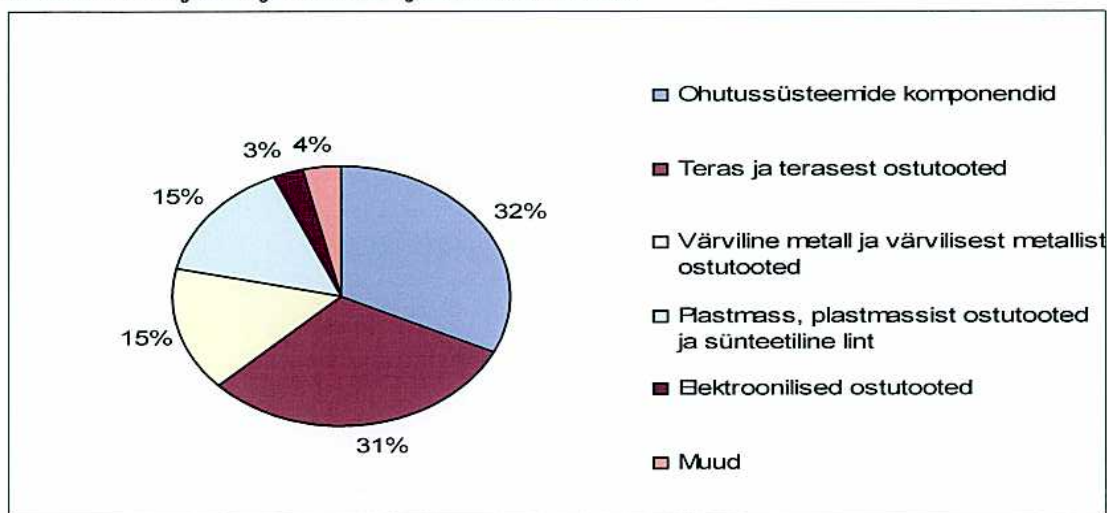

2008. aastal kulud toorainele ja materjalidele kasvasid 13,5%, s.o 7 miljoni euro võrra 55 miljoni euroni, moodustades käibest 62,6% (2007. aastal 60,3%). Materjalikulu osatähtsus käibes tõusis 10% autoohutussüsteemide müügi kasvu tõttu, materjalikulu osatähtsus langes 9% Autolivile tarnitavate ohutusrihmade koguse languse tõttu. Samas kasutati Autolivile tarnitavates ohutusrihmades 2008. aastal vähem AS-s Norma valmistatud komponente kui kahel eelnenud aastal (2008. aastal 4 miljoni euro väärtuses; 2007. aastal 5; 2006. aastal 5; 2005. aastal 4 ja 2004. aastal 2 miljoni euro väärtuses).

Traditsioonilise toodangu materjali kulu tõusu mõjutas enim terase ja terase hinnast sõltuvate ostetud komponentide 13% ja elektrooniliste ostutoodete 7% hinnatõus ning värviliste metallide ja neist valmistatud komponentide 6% hinnalangus. Kokku tõusis traditsioonilise toodangu materjalikulu võrreldes 2007. aastaga 0,5% käibest.

Ostetud materjalide ja tooraine jaotus 2008. aastal

2008. aastal tõusid kulutused gaasile, elektrile ja veele 14% (2007. aastal 13%), ulatudes 1 miljoni euroni ja moodustades müügi käibest 1,4% (2007. aastal 1,3%).

Personali tööjõukulu oli 2008. aastal 14 miljonit eurot, kasv võrreldes eelmise perioodiga 9,6%, s.o 1 miljonit eurot. Sealjuures maksti palkadeks 11 miljonit eurot (2007. aastal 10 miljonit eurot), sotsiaalmaksu tasuti 3 (2007. aastal 3) ja töötuskindlustusmaksu 0,03 (2007. aastal 0,03) miljonit eurot. Tööjõukulu osatähtsus netokäibes moodustas 15,9% (2007. aastal 15,9%). Personalikulu tõus tootmisüksustes oli 10,4%.

Töötajate keskmine arv kuus oli 969, mis oli kolme töötaja võrra vähem kui eelnenud aastal, keskmine tööjõukulu kasv töötaja kohta võrreldes eelnenud aastaga moodustas 9,9%.

Tootearenduskulud vähenesid 2008. aastal 1 miljonit eurot, ulatudes 1 miljoni euroni, mis oli käibest 1,2% (2007. aastal 2,4%). Kulude langus peamine põhjus oli käimasolevate ohutussüsteemide väljatöötusprojektide lõppemine 2008. aastal.

Kasum ja rentaablus

Äri kasumi tõus 19%.

Kontserni brutokasum oli 2008. aastal 13 (2007: 12) miljonit eurot, mis oli 14,5% (2007. aastal 15,1%) käibest. Brutokasumi kasv 4,7%, s.o 1 miljoni euro võrra, tulenes käibe kasvust.

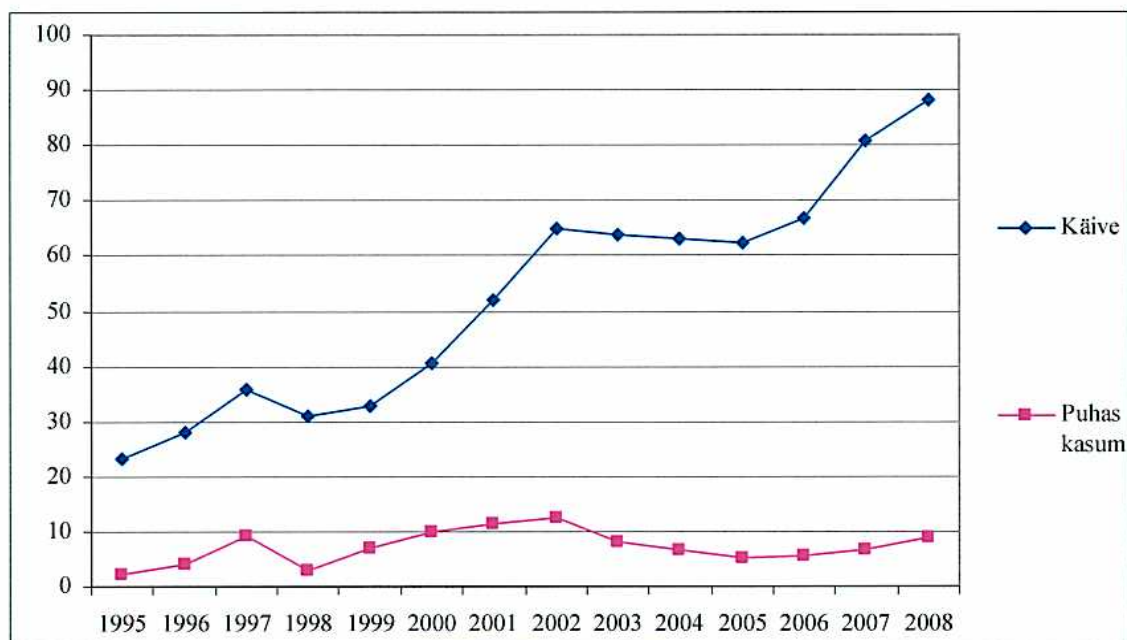
Äri kasum suurenes 1 miljoni euro võrra 8 miljoni euroni, moodustades 9,0% (2007. aastal 8,2%) käibest. Turustuskulud langesid 0,3 miljoni euroni ja tootearenduskulud 1 miljoni euro võrra, samas tõusid üldhalduskulud 0,4 miljonit eurot.

Turustuskulude osatähtsus netokäibest oli 1,7% (2007. aastal 2,3%), tootearenduskuludel 1,2% (2007. aastal 2,4%) ja üldhalduskuludel 2,8% (2007. aastal 2,5%). Muud äritulud kasvasid eelkõige tänu valuutakursi muutustest teenitud kasumile, muud ärikulud suurenesid töölepingute kollektiivse lõpetamisega seotud eraldise tõttu.

Kasum enne makse kasvas 24,3% ehk 2 miljoni euro võrra 10 miljoni euroni, mis on käibest 11,2% (2007. aastal 9,9%). Finantstulud kasvasid 50,2% ehk 1 miljonit eurot.

Puhaskasumiks kujunes 2008. aastal 9 miljonit eurot (2007. aastal 7), kasv 29,5%. Dividendide tulumaks vähenes 2007. aastaga võrreldes 0,06 miljoni euro võrra.

Kontserni käibe ja kasumi dünaamika 1995–2008 (miljonites eurodes)

Rahavood ja kapitali kasutamine

Netorahavoog oli küll 3,6 miljonit eurot negatiivne, ent finantsinvesteeringud kasvasid 6 miljoni euro võrra.

Kontserni rahavoog äritegevusest oli 2008. aastal 9,4 miljonit eurot (2007. aastal 8,7 miljonit eurot). Kasv 0,7 miljonit eurot võrreldes eelneva aastaga tulenes eelkõige kasumi kasvust. Materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse investeeriti 3,3 (2007. aastal 2,7) miljonit eurot, finantsinvesteeringute saldo aga suurenes 6 (2007. aastal 2) miljoni euro võrra, rahavoog investeeringutest kokku perioodi jooksul -7,6 (2007. aastal -3,5) miljonit eurot; finantseerimisest -5,3 (2007. aastal -5,4) miljonit eurot. Neto rahavoog oli 2008. aastal 3,6 (2007. aastal 0,3) miljoni euro ulatuses negatiivne.

Raha ja likviidsete väärtpaberite osatähtsus oli 2008. aasta lõpus 54% (2007. aastal 51%) varade mahust. Käibekapitali (lühiajalised investeeringud, nõuded, ettemaksed, varud miinus lühiajalised kohustused) oli 2008. aasta 31. detsembri seisuga 45 (2007. aastal 37) miljonit eurot, põhitegevuseks kasutatud käibekapital (nõuded, ettemaksed, varud miinus lühiajalised kohustused) oli 10 (2007. aastal 8) miljonit eurot. Lühiajalised kohustused vähenesid aastaga 3 miljoni euro võrra, kuna 2008. aasta lõpuks langesid tootismahud nii autotootjate kui ka hankijate ja allhankijate juures.

Likviidsuse juhtimisel ja finantsinvesteeringute tegemisel oli AS Norma 2008. aastal traditsiooniliselt konservatiivne. Eesti pankade Eesti krooni ja euro erineva kestusega deposiitide ja intressifondi osakute kõrval deponeeriti lühiajaliselt vahendeid Autoliv AB finantsturgude divisjoni, mis võimaldas teha lühiajalist rahapaigutust kõrgema intressiga kui turul pakutavate hoiuste puhul. 31.12.2008 seisuga oli Autoliv AB-sse paigutatud alla 3-kuulise ja 3–12-kuulise tähtajaga 5,5–5,7% intressiga eurohoiuseid 9,9 miljonit eurot (155 miljonit krooni) ja 7% intressiga kroonihoiust 23,0 miljonit krooni (1,5 miljonit eurot).

Põhivarad moodustasid 22% (2007. aastal 23%) varadest, kahanedes aastaga 0,2 miljonit eurot materiaalse ja immateriaalse põhivara väärtuse vähenemise tõttu.

Pikaajalisi kohustusi kontsernil ei ole. Investeeringuid ja äritegevust finantseeritakse omakapitali arvel.

Kontserni omakapital kasvas 5 miljonit eurot, ulatudes aruandeaasta lõpuks 63 (2007. aastal 58) miljoni euroni. Omakapitali osakaal bilansis oli 90,5% (2007. aastal 85,8%). Vaba omakapital oli aasta lõpul 53 (2007. aastal 49) miljonit eurot.

Aktsiaturg ja dividendid

Dividend 0,32 eurot aktsia kohta, P/E 3,9.

AS Norma on emiteerinud 13,2 miljonit lihtaktsiat, mis annavad aktsia kohta ühe hääleõiguse ja mille nominaalväärtus on 0,64 eurot. Emiteeritud aktsiate hulk ja nominaalväärtus ei ole 1997. aastal börsil noteerimisest saati muutunud.

2008. aastal maksti aktsionäridele dividende 4,2 miljonit eurot ehk 0,32 eurot aktsia kohta, nagu ka viiel eelneval aastal. Arvestades muu hulgas kontserni kava laiendada komponentide tootmist, mis on kapitalimahukas tegevusala, on juhtkonna seisukoht jätkata 2009. aastal dividendide maksmist samas ulatuses: 50% aktsia nominaalväärtusest.

Nii lahustatud kui tavapuhaskasum aktsia kohta oli 0,66 (2007. aastal 0,51) eurot, omakapital 4,7 (2007. aastal 4,4) eurot. Aktsia hinna ja tulu suhe (P/E) langes 2008. aasta jooksul 9,8-lt 3,9-ni.

AS Norma aktsiad noteeriti 1997. aastal Tallinna Börsi põhinimekirjas koodi NRMIT all, aktsiatega kaubeldakse ka Frankfurdi ja Berliini börsil.

Aktsia statistika aastatel 2002–2008 (eurodes, kui ei ole näidatud teisiti)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Avamishind	3,4	4,0	6,5	6,5	6,6	5,1	5,1
Kõrgeim	4,7	7,2	7,2	7,8	6,7	6,3	5,7
Madalaim	3,4	4,0	6,1	6,4	4,3	4,5	2,6
Viimane	4,0	6,5	6,6	6,6	5,1	5,0	2,6
Muutus %	19,5	60,9	0,8	0,2	-22,0	-2,2	-48,0
Kaubeldud aktsiad, tuhandetes tükides	4 559	8 854	4 765	4 718	4 257	4 546	5 462
Käive, miljonit eurot	19	44	32	34	23	23	28
Turuväärtus, miljonit eurot	53	86	86	87	67	66	34

Aktsia hinna (eurodes) liikumine ja kauplemissahud Tallinna Börsil alates 01.01.2000.

AS Norma aktsiaraamatusse oli seisuga 31.12.2008 kantud 1 458 (31.12.2007 seisuga 1 434) aktsionäri, üle 3% osalus oli:

Autoliv AB	51,0%
ING Luxembourg S.A.	10,0%
Skandinaviska Enskilda Banken AB kliendid	6,3%
Marfin Pank Eesti AS-i repokonto	3,8%

AS Norma aktsiakapitalist kuulub 59,1% (2007. aasta 60,0%) Rootsi, 20,0% (2007. aastal 20,7%) Eesti, 13,0% (2007. aastal 11,3%) Luksemburgi ja 7,9% (2007. aastal 8,0%) teiste riikide residentidele. 7,5% (2007. aastal 7,2%) aktsiatest kuulub füüsilistele isikutele.

AS Norma nõukogu liikmetele ja nende lähedastele ei kuulunud 31.12.2008 seisuga AS Norma aktsiaid. AS Norma juhatuse liikmetest ja nende lähedastest omas 205 aktsiat juhatuse liige Garri Krieger. Aktsiaoptsoone nõukogu ja juhatuse liikmetele välja antud ei ole.

Finantsriskid

Kontserni põhilised finantsinstrumentid on raha ning lühiajalised deposiidid. Nende instrumentide eesmärk on rahastada kontserni põhitegevust. Kontsernil on ka muid finantsinstrumente, näiteks põhitegevusest tekkivad nõuded deebitoridele ning kohustused kreditoridele. Kontserni kohustused piirduvad võlgadega hankijate ees ning muude lühiajaliste kohustustega, laenukohustusi ega muid finantsinstrumente kohustuste hulgas ei ole.

Kontsern on eksponeeritud turu-, krediidi- ja likviidsusriskile. Riskide juhtimise eest vastutab AS Norma juhatuse viies ellu ja järgides AS Norma nõukogu tehtud otsuseid ja kinnitatud printsiipe.

Tururisk

Turuhinnad sisaldavad kolme tüüpi riske: intressi-, valuuta ja väärtpaberite turuhinna riski.

Intressirisk

AS Norma ei kasuta finantseerimiseks võõrkapitali ja seetõttu ei ole kontsernil intressi kandvaid kohustusi, mille tuleviku rahavoo õiglase väärtus võiks saada mõjutatud turgudel toimuvast intresside muutustest. Kontsernil puuduvad varad, mille väärtus sõltuks ujuvatest intressimääradest. Küll aga on kontsernil fikseeritud intressimääradega deposiidid, mille määr sõltub deponeerimise hetkel kehtivatest turu intressimääradest.

Valuutarisk

Kontserni eksponeeritus valuutariskile seostub eelkõige põhitegevusega (tulud ja kulud on valdavalt erinevas valuutas kontserni funktsionaalsest valuutast) ja välismaal asuvasse tütarettevõtjasse tehtud netoinvesteeringutega.

2008. aastal AS Norma kontserni käibest moodustas eksport 99,0% (2007. aastal 98,9%) ja olulisem müügivaluuta oli euro. Kontserni kulud olid põhiliselt Eesti kroonides, eurodes, Rootsi kroonides ja Venemaa rublades. Valuutariski maandamiseks on põhilised ostu- ja müügilepingud viidud euro alusele. Teiste valuutade riskid on maandatud kas sissetulevate ja väljaminevate rahavoogude ühtlustamisega või lepinguliste maksete sidumisega euro kursiga.

Kontserni Venemaal asuva tütarettevõtja netovarade väärtus on madal (2008. aastal 10,1; 2007. aastal 6,9 tuhat eurot) ja nende valuutariski maandamine ei ole ökonoomne.

Lühiajalised vahendite paigutused on tehtud hajutatult Eesti kroonides ja eurodes. Kontsern ei ole valuutariski maandamiseks riskimaandamisinstrumente soetanud.

Väärtpaberite turuhinna risk

Investeeringud noteeritud ja noteerimata väärtpaberitesse on avatud väärtpaberite turuhinna tuleviku kõikumistest tulenevale riskile. AS Norma investeeringute hulka ei kuulu aruandeperioodi lõpul väärtpabereid.

Krediidirisk

Kontsern on avatud krediidiriskile peamiselt oma põhitegevuse (klientidelt laekumata arved) ja finantseerimistegevuse (deposiidid) kaudu.

Laekumata arvete risk

Eelkõige omab tähtsust klientide võime tasuda neile tarnitud kauba eest. Ärikrediiti võimaldatakse põhiliselt ainult oma pikaajalistele koostööpartneritele. Et tagada rahade laekumist suurtelt püsiklientidelt, jälgitakse ja analüüsitakse pidevalt nende finantsolukorda ning likviidsust. Vajaduse korral nõutakse pangagarantiide esitamist maksete tagamiseks. Ühekordsete tehingute ja uute klientide puhul on nõutav kas ettemaks või akreditiiv.

Ebatõenäoliselt laekuvate arvete katteks moodustatakse allahindlus. Allahindlus sisaldab kõiki võlgnevusi, mille tasumisega seoses on vastaspoolega tekkinud lahkarvamusi ja võlgnevusi, mis juhtkonnale teadaolevalt võivad jääda laekumata.

Oluliseks krediidiriskiks on kontsernis läbi aegade loetud Venemaa ja Ukraina klientidega seotud riski. 31.12.2008 seisuga oli nõuete summa Venemaa ja Ukraina klientidele 6 508 (31.12.2007: 5 880) tuhat eurot. Jaanuaris 2009.a. laekus sellest summast 3 505 tuhat eurot. Tähtaja ületanud Venemaa ja Ukraina klientidelt laekumata arved ulatusid aruandeperioodi lõpul 1 131 tuhande euroni, sellest 175 tuhande euro väärtuses oli tähtaja enam kui 90 päeva võrra ületanud arveid. Jaanuaris 2009.a. laekus sellest summast 99 tuhat eurot. Allahindlus moodustas aruandeperioodi lõpus 87 (31.12.2007: 0) tuhat eurot.

Deposiitide ja teiste finantsinstrumentide krediidirisk

Pankade ja Autolivi finantsturgude divisjoniga seotud krediidiriski juhtimine toimub AS Norma nõukogu heaks kiidetud rahahaldamise printsiipide kohaselt: vahendite investeerimistehingud tehakse üksnes nõukogus heaks kiidetud osapooltega neile kinnitatud krediidilimiidi piires (ühegi osapoole limiit ei ületa 1/3 kõigist paigutatavatest vahenditest). Limiidid on kehtestatud, et minimeerida riski kontsentratsiooni ja seega vähendada potentsiaalset kahju, mis tuleneb teise osapoole võimalikust suutmatusest oma kohustusi täita.

Likviidsusrisk

Likviidsuse jälgimisel võetakse arvesse finantsinvesteeringute ja -varade (nõuded klientidele ja muud nõuded) laekumise tähtaegu, nagu ka planeeritud rahavoogusid äritegevusest. Kontsernil ei olnud 31.12.2008 seisuga kohustusi (välja arvatud puhkusereserv), mille maksetähtaeg oleks enam kui kaks kuud. Kuna kontserni raha ja likviidsete väärtpaperite osatähtsus ulatub üle 50% varadest, ei hinda juhtkond ettevõtte likviidsusriski oluliseks.

Kapitali juhtimine

Kapitali juhtimise eesmärk on tagada kontsernile tugev bilanss, mis toetab igapäevast äritegevust ja ettevõtte strateegilist arengut. Autotööstuse tsüklilisuse tõttu saab edukas olla finantsiliselt tugev ja sõltumatu allhankija. AS Norma unikaalne turupositsioon, kus suur osa käibest on seotud Vene ja Ukraina turuga, mille likviidsus on väga kõikuv, nõuab kapitali juhtimisel täiendavat tähelepanu. Komponentide tootmine, mille arendamine on kontserni üks strateegilisi eesmärke, on kapitalimahukas tootmisharu. Kontsern ei kasutanud võõrkapitali. Investeeringud taastootmisse ja arengusse tehti omakapitali arvel. Teenitud kapitali jagamiseks aktsionäridele maksab AS Norma igal aastal dividende, aktsiate tagasiostu ei ole kasutatud aktsia vähese kaubeldavuse tõttu turul. Otsus dividendide maksmise kohta teeb juhtkond, võttes arvesse majanduskeskkonna arengut Eestis ja sihtturgudel, kontserni majandustulemusi ja arenguplaane.

Õiglane väärtus

Juhtkonna hinnangul ei erine kontserni finantsvarade ja -kohustuste õiglane väärtus oluliselt nende bilansilisest väärtusest. Õiglane väärtus on määratud raha (k.a. tähtajalised deposiidid), võlakirjade ning muude nõuete ja kohustuste puhul diskonteeritud rahavoogude meetodil.

Konsolideerimisgrupi struktuur

AS Norma kontserni kuulus 2008. aastal AS Norma ja tema 100% osalusega tütarettevõtja Venemaal.

Emaettevõtte tegevusvaldkonnaks on autoohutussüsteemide, sealhulgas autoohutusrihmade ja nende komponentide tootmine ja müük, inseneriteenuse osutamine autoohutussüsteemide ning ohutusrihmade komponentide väljatöötamise ning adapteerimise osas. Emaettevõtte käive oli 2008. a 88,1 (2007: 80,6) miljonit eurot, puhaskasum 8,7 (2007: 6,8), omakapital 62,6 (2007: 58,1).

Venemaal asuv tütarettevõtja Norma-Osvar ZAO tegeleb AS Norma toodete ning teenuste müügi, ladustamise ja tolliprotseduuridega ning vajadusel AS Norma esindamisega Venemaal. Norma-Osvar ZAO müügikäive oli 2008. aastal 1,2 (2007: 1,5) miljonit eurot, kasum 0,003 (2007: -0,02) ja omakapital 0,01 (2007: 0,01) miljonit eurot. Kontserniväline käive moodustas 1,1 (2007: 1,5) miljonit eurot. Kogu müüdud kauba ja teenused omandab tütarettevõtja emaettevõttelt.

Juhtimisstruktuur

Muudatused AS Norma nõukogu koosseisus

AS Norma kui juriidilise isiku kõrgeim juhtimisorgan on aktsionäride üldkoosolek, mis valib ka nõukogu liikmed. AS Norma nõukogu on kuueliikmeline ja selle kolm liiget esindavad enamusaktsionäri Autoliv AB-d. Nõukogu liikmeteks valiti 19.06.2008 aktsionäride üldkoosolekul Autoliv Euroopa riimadivisjoni seeniorasepresident Pär Malmhagen, Balti Juhtimiskonverentsi OÜ juhatuses Toomas Tamsar, OÜ Someri Trade juhatuses Raivo Erik, vandeadvokaat Aare Tark Tark & Co Advokaadibüroost ja Autolivi Õhkpatjade globaalse arenduse senior direktor Leif Berntsson, kes kuulusid nõukogu koosseisu ka varem, ning uue liikmena Autolivi kontserni asepresident Halvar Jonzon. Nõukogu esimeheks valis nõukogu Halvar Jonzoni.

Kuni 21. veebruarini 2008 oli AS Norma nõukogu valitud juhatus kuueliikmeline: tegevdirektor Peep Siimon (juhatuses esimees), müügidirektor Ivar Aas, ohutusrihmade divisjoni direktor Stig Carlson, finantsdirektor Ülle Jõgi, kvaliteedidirektor Garri Krieger, ostudirektor Kaido Salurand. 21. veebruaril 2008 valis AS Norma nõukogu juhatusse täiendavalt kaks uut liiget. Komponentide divisjoni direktori Peeter Tõniste ja arendusdirektor Sander Annuse volitused algasid 22. veebruarist 2008. AS Norma nõukogu rahuldab 5. juunil 2008 juhatuses liikmete Kaido Saluranna ja Stig Carlsoni juhatuses tagasiastumise avaldused. Nõukogu otsuse kohaselt oli Kaido Saluranna viimane ametisoleku kuupäev 6. juuni 2008 ja Stig Carlsonil 27. septembril 2008.

Personalipoliitika

Töötajate kaasamine tööprotsesside ja -keskkonna arendamisse ning investeerimine personali arendamisse ja koolitusse.

AS Norma personalipoliitika keskmes on kõikide töötajate kaasamine tööprotsesside ja -keskkonna arendamisse. Autolivi tootmissüsteemi rakendamise abil toimub järjekindel töötajate kaasamine ettevõtte pidevasse arendusprotsessi. 27% kontserni töötajatest osales töötubades. Olulisemad neist: metallilao ümber kolimine, millega kaasnes materjali varude vähendamine ja protsesside optimeerimine, ning tootmisprotsessi parendamine Autolivi tootmissüsteemi elemendi *just-in-time*-põhimõtete juurutamise kaudu.

Töötajad esitasid 2008. aastal 2452 parendusettepanekut, millest ressursside efektiivsema rakendamise eesmärgil juurutati 77% (2007. aastal 74%). Ettepanekute rakendamisest ja töötubade korraldamisest saavutatud sääst ulatus 190 000 euroni.

2008. aasta neljandas kvartalis rakendasime pilootprojektina Autolivi Tootmissüsteemi (APS) raames õppeprogrammi "APS akadeemia". Selle eesmärk oli suuremal määral kaasata töötajaid arendusprotsessi ja suurendada nende motivatsiooni, oskusi ning autonoomsust. Selle programmi jooksul korraldasime osalejale koolitusi, harjutusi ning praktilisi töid ja tegevusi. Lühidalt võib programmi kirjeldada järgnevalt: uus "akademist" saab põhjalikuma APS-i tööriistade, ohutuse, elektriliste ja käsitööriistade kasutamise ja arvutikoolituse. Pärast koolitamist osaleb "akademist" igapäevaselt töötubades, koolituste pidamisel ja teistes arendustegevustes. "Akadeemia" perioodi lõppedes jätkab töötaja tööd oma erialal. Programmi rakendamine oli edukas, tehti üle saja arendustegevuse. Programmi on plaanis jätkata ka 2009. aastal.

Töötajate arendamisel rakendati peale tavapäraste sise- ja väliskoolituste, erialase, kvaliteedi-, juhtimis- ja keeleõppe väljaõpet teistes Autolivi ettevõtetes – peamiselt Rootsis, Prantsusmaal, Hispaanias ja Ühendkuningriikides. 18 spetsialisti viibisid välisriikides koolitusel kokku 63 tööpäeva.

Autolivi kontsern värbab igal aastal lahkuvate ja edutatud võtmeisikute asenduseks globaalsel tasemel 70% juhtivatest töötajatest kontserni seest. Sellega seoses on Autolivis algatatud üleilmne noorte talentide otsimise programm (High Potential Program). AS-st Norma osaleb programmis seitse töötajat. Lisaväärtusena saame projektis osaledes juhtida AS Norma võtmeisikute asendamisega seonduvat riski.

Väga kiirelt muutuvad majandusolud ning järsud muudatused toodangu nõudluse dünaamikas 2008. aastal nõudsid personalijuhtimise protsesside suurema ulatusega tõhustamist. Uuendatud värbamise, uue töötaja integreerimise ning sisekoolituse protsess võimaldavad paindlikkust muutunud keskkonnas. Teises ning kolmandas kvartalis tuli töötajaskonda jõuliselt laiendada, milleks värvati eesmärgipäraselt tähtajalist tööjõudu, mida aasta lõpus nõudluse järsu languse tagajärjel tuli taas järsult vähendada.

Tööohutus ja tervishoid

Tervisele ohutu töö on vajalik töötajale, kasulik ettevõtte äritegevusele.

2008. aasta pingelises konkurentsisis on ettevõttesisene koolitussüsteem ja töötajate pidev kaasamine, töökeskkonna hoolas järelevalve ning tervishoiu ennetustegevus olnud abiks ettevõtte riskide maandamisel.

Kiired muudatused tehnoloogilises protsessis ja töökorralduses ning töökeskkonna pidev parendamine on muutnud töö ettevõttes töötajate tervisele järjest ohutumaks. 2008. aastal vähenesid ettevõtte töötajate haiguspäevad 6,7%. Ettevõtte tööohutuse statistilised näitajad on endiselt heal tasemel.

Maailmamajanduse keerulistel aegadel tuleb ettevõttel hea positsiooni hoidmiseks pidevalt jälgida ka töökeskkonna arengut Euroopas. Euroopa Liidu strateegid juhtisid 2008. aastal liikmesmaade ettevõtete tähelepanu töökeskkonna riskijuhtimisele parandamisele. Ettevõttes on töötajate tervise säilitamiseks ning haigestumisega seotud kulude edasiseks vähendamiseks tõhustatud tervishoiu ennetustegevusi.

Terve töötaja on motiveeritum, töö tulemuslikum, ettevõtte konkurentsivõimelisem.

Keskkonnamõjud

Meie eesmärgiks on valmistada tooteid nii, et nende keskkonnamõjud valmistamisel, kasutamisel ja kasutusest kõrvaldamisel oleksid minimaalsed, kuid nende nimel ei anta järele toote kvaliteedis ja ohutuses.

Keskkonnategevusi ettevõttes toetab ISO 14001 sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteem ja need on suunatud keskkonnakompleksloas sätestatud meetmete järgimisele, materjalide ja loodusressursside efektiivsemale kasutamisele, nüüdisaegse tehnoloogia rakendamisele ning keskkonnamõjude vähendamisele.

Kontserni keskkonnapoliitikas ja keskkonnaeesmärkides esitatud põhisuunised:

- suhtuda äritegevuses vastutustundlikult keskkonda ning hoolivalt oma töötajatesse, klientidesse ja ühiskonda,
- täita Eesti seadusandlikke ja kliendi nõudeid, mis on rakendatavad AS Norma tegevustele,
- valmistada tooteid nii, et nende keskkonnamõjud valmistamisel, kasutamisel ja kasutusest kõrvaldamisel oleksid minimaalsed, kuid nende nimel ei tehta järeleandmisi toote kvaliteedi ja ohutuse arvel,
- kasutada loodusressursse ja materjale säästlikult,
- vähendada heitmete ja saasteainete suunamist keskkonda,
- ära hoida keskkonna saasteavariisid,
- arendada oma töötajate keskkonnateadlikkust ja motiveerida keskkonnapoliitika rakendamiseks igapäevases töös.

Arengusuunad ja olulisemad planeeritavad investeeringud

Arengusuunad

Fookus on suunatud autoohutusrihmade komponentide müügi laiendamisele.

AS Norma strateegia keskendub kolmele põhilisele ärivaldkonnale:

1. Hoida oma turupositsiooni otsetarnijana Vene autotootjate juures.
2. Investeerida nišituru turvasüsteemide arendusse ja tootmisesse.
3. Saavutada eelistatud autoohutuskomponentide tarnija staatus rahvusvahelisel autotööstuse turul.

Komponentide tootmise arendamiseks alustas AS Norma juhtkond 2007. aastal strateegia väljatöötamist, mille eesmärk on muuta ettevõtte Euroopas tunnustatud tarnijaks autoohutuskomponentide sektoris nii esimese ringi tarnijatele kui ka lõpptootjatele. Strateegia põhineb Norma olemasolevatel konkurentsieelistel: vertikaalne integratsioon ning teadmised materjalide, tootmisprotsesside ja komponentide tootmise kohta. Investeeringud ja oluline kasv sellel suurel spetsialiseeritud turul võimaldavad vähendada Norma sõltuvust situatsioonist, kus 75% äritegevusest on seotud vaid kahe kliendiga.

Rahvusvaheline finantskriis ja majandusolukorra järsk halvenemine 2008. aasta teises pooles tõi autotööstustele kaasa olulise nõudluse vähenemise. See tekitas rahvusvahelisel autotööstuse turul olukorra, kus paljud tootjad ja nende allhankijad sattusid likviidsusraskustesse ja on sunnitud oma võimalusi ümber hindama. Muutuvas turuolukorras on ka AS Norma juhtkond asunud autoohutuskomponentide arendusprojekte üle vaatama, riske ja võimalusi uuesti hindama. Ülevõtmisprojektid on

peatatud süsteemse turuhinnangu valmimiseni. AS Norma juhatus on seisukohal, et tugev finantsseis avab kontsernile tööstusharu kriisisituatsioonis haruldasi võimalusi oma positsiooni ja konkurentsivõime tugevdamiseks.

Kuna ohutusrihmade koostamise tellimused 2009. aastal autotootmise languse tingimustes vähenevad, on eriti oluline jätkata produktiivsuse ja efektiivsuse kasvule ning kulude kokkuhoiule suunatud plaanide elluviimist selles valdkonnas.

Planeeritavad suuremad investeeringud

Strateegiliste arengusuundade toetamiseks ja AS Norma konkurentsieelise suurendamiseks rahvusvahelisel autotööstuse turul on ettevõtte juhatus otsustanud 2009. aastal investeerida nii tootmisprotsessidesse ja tehnoloogiatesse kui ka võimalikesse ülevõtmistesse. Orgaanilise kasvu ja taastootmise tagamiseks on alustatud ettevalmistusi uue tootmishoone ehitamiseks Laki 14 kinnistule. Esialgse plaani järgi ulatuvad sellekohased investeeringud Tallinnas 2009. aastal 7 miljoni euroni.

Olulisemad uurimis- ja arendustegevuse projektid

2009. aastal jätkatakse toodete väljatöötlust nišiturgude (busside, veokite ja ehitusmasinate) turvarihmade tarneteks.

Pidevalt juurutatakse tootmisesse uusi komponente. Põhirõhku pööratakse innovaatilistele, teadmismahukatele komponentidele. Koostöös klientidega optimeeritakse toodete konstruktsiooni, projekteeritakse ja valmistatakse rakiseid ning kavandatakse tootmisprotsesse. Jätkatakse metalli struktuuri, omaduste ja töötlemise uurimistöid.

Olulisi sündmusi pärast aruandeperioodi lõppu

Kollektiivne töölepingute lõpetamine 214 töötajaga

Kriis autotööstuses on 2009. aastal üksnes süvenenud, laovarud on kasvanud ning kõik autotootjad on vähendanud tootmismahтусid. Ka AS Norma kliendid ei ole kujunenud situatsioonis erand. Olukorrast johtuvalt otsustas AS Norma juhatus lõpetada töölepingud 162 töötajaga veebruaris ning taotles luba täiendavalt 52 töölepingu kollektiivseks lõpetamiseks mais.

Osalise töötaja rakendamine

Kuna tootmine Venemaa ja Ukraina tehastes ei ole tootjate likviidsusprobleemide ja madalate müügitulemuste tõttu 2009. aasta alguses seisakuteta käivitunud ning ka AS Norma lääne kliendid teatavad liinide peatamistest esimeses kvartalis, taotles AS Norma Tööinspeksioonilt pikendada luba osalise töötaja rakendamiseks 28. veebruarist 31. märtsini.

Hea ühingujuhtimise tava aruanne

Alates 1. jaanuarist 2006 järgib AS Norma oma tegevuses Eesti Hea Ühingujuhtimise Tava (edaspidi tava) juhiseid. Käesolev aruanne (edaspidi aruanne) kirjeldab AS Norma juhtimist 2008. aastal ning selle vastavust tava juhiste. AS Norma järgis 2008. aastal tava juhiseid, v.a kui aruandes on teisiti märgitud.

AS Norma on Eesti Vabariigis registreeritud aktsiaselts, aadressiga Laki tn. 14, 10621 Tallinn, ning registrikoodiga 10043950. AS Norma aktsiakapitaliks 2008. aastal oli 132 000 tuhat krooni, mis jaguneb ühte liiki registreeritud aktsiateks nimiväärtusega 10 krooni. AS Norma aktsiad on noteeritud Tallinna Börsi põhinimekirjas (Balti Põhinimekiri), lühinimega NRM1T. AS Norma aktsiaraamatut peab Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja. AS-l Norma on umbes 1 500 aktsionäri. AS-i Norma kontrollib Autoliv AB, Rootsis registreeritud autoohutustoodete valmistaja. Autoliv AB on ühtlasi AS Norma suurim aktsionär.

Üldkoosolek

Aktsionäride õiguste teostamine

Aktsionäride üldkoosolek on AS Norma kõrgeim juhtimisorgan. Üldkoosolekud on korralised ja erakorralised. Üldkoosoleku pädevus on määratletud Eesti äriseadustikuga ja AS Norma põhikirjaga (põhikirjaga on võimalik tutvuda AS Norma veebileheküljel www.norma.ee). Üldkoosoleku pädevuses on muu hulgas majandusaasta aruande kinnitamine, kasumi jaotamine, põhikirja muutmine ja nõukogu koosseisu määramine. Aktsionär võib aktsionäride koosolekust osa võtta ja

koosolekul hääletada isiklikult või esindaja kaudu, kes omab selleks kirjalikku volitust. Iga aktsia annab aktsionärile ühe hääle.

Aktsiaseltsil Norma on ühte liiki aktsiaid – nimelised lihtaktsiad, mille nimiväärtus on kümme Eesti krooni. Iga aktsia annab omanikule aktsionäride üldkoosolekul ühe hääle. Aktsiaseltsi aktsiakapital on jagatud kolmeteistkümneks miljoniks kaheksa tuhandeks nimeliseks lihtaktsiaks. Aktsionäri ei ole õigust nõuda nimelise aktsia kohta aktsiatähe väljaandmist. Aktsionäri ei ole õigust nõuda nimelise aktsia vahetamist esitajaaktsia vastu. Aktsiaseltsi Norma nimelised aktsiad on vabalt võõrandatavad. Hääleõigust käsitlevad piirangud ja kokkulepped puuduvad. Aktsiaseltsile Norma teadaolevalt ei ole aktsionäride omavahelistes lepingutes sätestatud aktsiate võõrandamise piiranguid. Aktsionäri surma korral läheb aktsia üle tema pärijale. Aktsiaseltsi Norma suhtes loetakse aktsia üleläänuks omandaja kandmisest aktsiaraamatusse.

AS Norma aktsiatele ei ole tehtud ülevõtmispakkumist väärtpapierituruseaduse peatükk 19 mõistes.

Üldkoosoleku kokkukutsumine ja avaldatav teave

Juhatus avaldab teate aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise kohta. Teade korralise aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise kohta avaldatakse üleriigilise levikuga päevalehes vähemalt kolm nädalat enne koosoleku toimumist, erakorralise koosoleku kokkukutsumise kohta vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist. Teates tuleb näidata koht, kus aktsionärid saavad tutvuda majandusaasta aruandega, mis tuleb panna välja vähemalt kaks nädalat enne koosolekut.

AS Norma juhatus avaldas 18. aprillil 2008 Eesti Päevalehes aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise teate. Teates toodud päevakorra kohaselt oli üldkoosolek kokku kutsutud 14. maiks 2008 algusega kell 9.00. Päevakorras oli neli punkti: AS Norma 2007. aasta majandusaasta aruande kinnitamine; kasumi jaotamine; nõukogu liikmete tagasikutsumine ja valimine; audiitori nimetamine ja tasustamise korra määramine.

21. aprillil 2008 esitasid AS Norma aktsionärid, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt kümnendik AS Norma aktsiakapitalist, omapoolsed ettepanekud AS Norma üldkoosoleku päevakorra täiendamiseks. Tulenevalt eeltoodust tuli AS Norma korraline üldkoosolek edasi lükata ja täiendada päevakorda eelnimetatud väikeaktsionäride ettepanekute kohaselt. 8. mail 2008 avaldas AS Norma juhatus Eesti Päevalehes teate AS Norma korralise üldkoosoleku edasilükkamise ja täiendatud päevakorra kohta. Korraline üldkoosolek toimus 19. juunil 2008 algusega kell 9.00. Väikeaktsionäride soovil oli päevakorda lisatud punkt oma aktsiate omandamise kohta, mida AS Norma nõukogu ei toetanud. Nimetatud ettepanekut ei kiidetud heaks ka toimunud üldkoosolekul.

AS Norma üldkoosolek otsustas kinnitada AS Norma 2007. aasta majandusaasta aruande ja kasumi jaotamise ettepaneku, mille kohaselt maksti aktsionäridele (korralisi) dividende 50% aktsia nimiväärtusest ehk 5 krooni aktsia kohta (0,32 eurot aktsia kohta), kogusummas 66 000 000 krooni (4 218 169 eurot). Ülejäänud puhaskasum jäeti jaotamata. Otsuse kohaselt fikseeriti dividendiõiguslike aktsionäride nimekiri 8. juulil 2008 kell 23.59 ja dividendid maksti välja 8. augustil 2008.

Väikeaktsionäride ettepanek maksta aktsionäridele dividende 1,25 eurot aktsia kohta (19,56 krooni aktsia kohta) ei leidnud üldkoosolekul kinnitamist.

Peale eeltoodu langetas üldkoosolek otsused nõukogu liikmete tagasikutsumise ja valimise kohta ning audiitori nimetamise ja tasustamise korra määramise kohta.

Seega järgiti 2008. aasta AS Norma üldkoosolekul tava juhiseid.

Üldkoosoleku pidamine

Üldjuhul on üldkoosolek pädev vastu võtma otsuseid, kui kohal on üle poole aktsiatega esindatud häälest. Aktsionäride üldkoosoleku otsus on vastu võetud, kui selle poolt on antud üle poole üldkoosolekul esindatud häälest, välja arvatud teatud otsused, näiteks AS Norma põhikirja muutmise, aktsiakapitali suurendamine või vähendamine, ühinemine, jagunemine, ümberkorraldamine ja likvideerimine ning nõukogu liikme tagasikutsumine enne ametiaja lõppu, mille puhul on otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 üldkoosolekul esindatud häälest.

Üldkoosolekul osalesid kõik nõukogu ja juhatuse liikmed, AS Norma audiitorfirma Ernst & Young Baltic audiitor Hanno Lindpere ning notar Annika Kuimet. Koosoleku juhatajaks valiti advokaat Toomas Taube advokaadibüroost Tark&Co ja protokolljaks advokaat Risto Hübner advokaadibüroost Tark&Co. Tehniliste vahendite puudumise tõttu ei olnud AS Norma üldkoosoleku jälgimine võimalik sidevahendite kaudu, sh Internet.

19. juunil 2008 toimunud korralisel üldkoosolekul oli kohal 18 aktsionäri, kellele kuuluvate aktsiatega oli esindatud kokku 8 628 716 häälet, mis moodustas kokku 65,37% kõigist häälest. Seega oli koosolek pädev päevakorras nimetatud otsuseid vastu võtma.

2008. aasta AS Norma üldkoosoleku pidamisel järgiti tava juhiseid, välja arvatud tava p 1.3.3 antud soovitus, kuna puudusid tehnilised vahendid üldkoosoleku jälgimiseks muude sidevahendite kaudu.

Juhatus

Ülesanded

Juhatus on AS Norma juhtimisorgan, mis esindab ja juhib AS Normat. Juhatuse esimees võib üksinda esindada AS-i Norma ning teised juhatuse liikmed võivad esindada äriühingut koos teise juhatuse liikmega. AS Norma eesmärkide saavutamiseks analüüsib juhatuse AS Norma tegevuste ja finantseesmärkidega seotud riske ja teeb järelevalvet kontroll- ja aruandlustegevuse üle. AS Norma juhatuse on kehtestanud oma otsusega AS Norma kontserni sisetabe hoidmise reeglid. Juhatus peab järgima nõukogu seaduslikke korraldusi. 2008. aastal toimus AS Norma juhatuse ja nõukogu vahel pidev andmevahetus, sh esitas juhatuse nõukogule regulaarselt AS Norma majandustegevuse ja finantsseisundi ülevaateid. Juhatuse liikmetel puuduvad volitused aktsiaid emitteerida ja tagasi osta.

Koosseis ja tasu

Nõukogu valib ja kutsub tagasi juhatuse liikmed ja nimetab ametisse juhatuse esimehe, kelleks 2008. aastal oli Peep Siimon. Juhatusel on viis kuni kaheksa ja nad valitakse kolmeks aastaks. Juhatusel on käesoleva aruande koostamise ajal kuus liiget: juhatuse esimees Peep Siimon; juhatuse liikmed Ülle Jõgi (finantsdirektor), Ivar Aas (müügidirektor), Garri Krieger (kvaliteedidirektor) ning 22. veebruarist 2008 lisandunud Peeter Tõniste (tootmisdirektor) ja Sander Annus (turundus- ja arendusdirektor). AS Norma nõukogu rahuldab juhatuse liikmete Kaido Saluranna ja Stig Carlsoni juhatusest tagasiastumise avaldused. Nõukogu otsuse kohaselt oli Kaido Saluranna viimane ametisoleku kuupäev 6. juuni 2008 ja Stig Carlsonil 27. september 2008. Juhatusel on liikmete ametiaeg lõpeb 19. veebruaril 2010.

AS Norma juhatuse esimees ja liikmed on Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriikide elanikud. Juhatusel ei ole samal ajal AS Norma nõukogu liikmed. Juhatusel on liikmete ülesanded on sätestatud iga juhatuse liikmaga sõlmitud ametilepingus.

Juhatusel on liikmetele makstav tasu, lahkumishüvitis ja preemiasüsteem on kokku lepitud juhatuse ja nõukogu vahel sõlmitud ametilepingus. Juhatusel on liikmete tasu 2008. aastal oli 0,72 miljonit eurot. Juhatusel on liikmetele lisatasude maksmine toimub nõukogu seatud finantseesmärgi ja strateegiliste eesmärkide täitmise järgi. Finantseesmärgi täitmise kriteerium on auditeeritud aasta kasumi kasv võrreldes eelneva aruandeaastaga. Pikemaajalised strateegilised eesmärgid seab nõukogu ning nende põhjal kehtestab nõukogu juhatusele igal aastal konkreetsed eesmärgid ja nende täitmise kriteeriumid. Eesmärkide täitmist hindab kord aastas nõukogu.

Aktsiaoptsoone või muid soodustusi juhatuse liikmetele eraldatud ei ole. Juhatusel on liikme lepingu alusel on töösuhte lõpetamisel ettenähtud hüvitis suuruses 0 kuni 12 kuu töötasu, sõltuvalt lepingu lõpetamise tingimustest. Maksimaalne võimalik hüvitis kõikide juhatuse liikmete lepinguid arvestades oleks 0,3 miljonit eurot.

Huvide konflikt

Juhatusel on liikmel on keelatud konkureerida AS-ga Norma ilma nõukogu nõusolekuta. Aruande koostamiseni 2009. aastal ei ole nõukogule teatatud ühestki olulisest tehingust AS Norma ja tema juhatuse liikmete või juhatuse liikmetega seotud isikute vahel või muust huvide konflikti situatsioonist.

Juhatusel on esimees ja liikmed ei ole ühtaegu teise emitendi juhatuses või nõukogus. AS Norma kontserni kuuluva 100% tütarettevõtte ZAO Norma Osvar nõukogu koosseisu kuuluvad AS Norma juhatuse esimees Peep Siimon ja juhatuse liikmed Ülle Jõgi ja Ivar Aas.

Seega järgiti 2008. aastal AS Norma juhatuse töös tava juhiseid.

Nõukogu

Ülesanded

Nõukogu tegeleb AS Norma tegevuse pikemaajalise planeerimisega ja üldise tegevuskavaga, muu hulgas teeb järelevalvet juhatuse tegevuse üle, töötab välja äriplaanid, kinnitab aastaelarveid ja investeringute eelarve. Nõukogu annab aru aktsionäride üldkoosolekule. Nõukogu nõusolek on vajalik selleks, et teha aktsiaseltsi nimel tehinguid, mis väljuvad igapäevase majandustegevuse raamist. Eelkõige puudutab see tehinguid, millega kaasneb osaluse omandamine ja kasutamine teistes ühingutes, tütarettevõtete asutamine või nende tegevuse lõpetamine, tehingud kinnisasjadega, investeringute tegemine, mis ületavad selleks majandusaastaks ettenähtud kulutuste summa. Nõukogu ei ole moodustanud komisjone.

Koosseis ja tasu

Nõukogul on kuus liiget, kes on 19. juunil 2008 aktsionäride üldkoosoleku otsusega valitud ametisse kolmeks aastaks. Üldkoosoleku otsusega kutsuti tagasi AS Norma nõukogu täies koosseisus: Magnus Lindquist, Pär Malmhagen, Toomas Tamsar, Raivo Erik, Aare Tark ja Leif Berntsson. Nõukogusse valiti tagasi Pär Malmhagen, Toomas Tamsar, Raivo Erik, Aare Tark ja Leif Berntsson ning uue liikmena Halvar Jonzon.

Põhikirja järgi võib enamusaktsionär aktsionäride üldkoosolekute vahelisel ajal kutsuda tagasi ja nimetada ametisse kuni kolm nõukogu liiget juhul, kui see vajadus tekib varem kui üks kuu enne järgmist aktsionäride üldkoosolekut. Nõukogu liikmed valivad endi seast nõukogu esimehe, kes hakkab korraldama nõukogu tööd. Nõukogu esimeheks valiti 19. juunil 2008 Halvar Jonzon.

2008. aastal toimus kuus nõukogu koosolekut: 21. veebruaril, 28. aprillil, 19. juunil, 16. septembril, 1. oktoobril ja 13. novembril. Kahel nõukogu koosolekul ei olnud esindatud kogu nõukogu koosseis: 21. veebruaril ei osalenud Aare Tark ja 19. juunil 2008 Toomas Tamsar.

21. veebruaril 2008 nõukogu koosolekul kinnitas nõukogu AS Norma 2007. aasta majandusaasta aruande. Kohale ei olnud kutsutud audiitorit audiitorfirmast Ernst & Young Baltic AS, sest nõukogu ja audiitori koostöö on tihe ja jooksvalt leiavad lahendust ka auditi käigus üles kerkinud küsimused ning nõukogu on veendunud audiitorkontrolli sõltumatuses tegevjuhtkonnast.

Praeguse koosseisuga nõukogu liikmete valimisega ei ole AS Norma kõikide liikmete puhul järginud tava lisa punktis *h* toodud sõltumatu nõukogu liikmele kehtestatud soovitus – ei ole olnud sõltumatu nõukogu liige kauem kui kümme aastat. Nõukogu liikmed on olnud väga aktiivsed uue strateegia väljatöötamisel ja seetõttu on oluline, et jätkaksid ametis edasi liikmed ka juhul, kui see on vastuolus tava soovitustega.

Aktsionäride üldkoosolekul 25. aprillil 2000.a vastu võetud otsuse kohaselt otsustati nõukogu liikmete tasustamine. AS Norma nõukogu liikme töötasu on 639 eurot kuus ja nõukogu esimehe töötasu on 767 eurot kuus. Aktsiaoptsoone või muid soodustusi nõukogu liikmetele eraldatud ei ole. Nõukogu liikmetele ei maksta tasu tööülesannete täitmise lõpetamisel.

Huvide konflikt

Nõukogu liige ei tohi hääletada nõukogu koosolekul, kui otsustatakse tema ja AS Norma vahelise tehingu tegemiseks nõusoleku andmist, samuti nõukogu liikmega seotud isiku või äriühingu, milles nõukogu liikmel on oluline osalus, ja aktsiaseltsi vahelise tehingu tegemiseks nõusoleku andmist. Nõukogu liikmel on keelatud ilma aktsionäride üldkoosoleku otsuseta konkureerida AS Normaga. Nõukogu liikmed ei ole aruande koostamiseni 2009. aastal juhatuseteatanud ühestki huvide konfliktist.

Nõukogu liikmed ei ole heaks kiitnud 2008. aastal ühtegi tehingut, mis oleks sõlmitud juhatuse liikme, tema lähedase või nõukogu liikme enda ja emitendi vahel.

Seega järgiti 2008. aastal AS Norma nõukogu töös tava juhiseid, välja arvatud tava lisa punktis *h* toodud kriteeriume.

Teabe avaldamine

AS Norma on avanud kodulehekülje aadressil www.norma.ee ja avaldab otse koduleheküljel või Tallinna Börsi kodulehele suunavate linkide kaudu järgmisi andmeid: põhikiri, majandusaasta aruanded ja vahearuanded ning finantskalender. Koduleheküljel ei ole kättesaadav info juhatuse ja nõukogu kehtivate koosseisude kohta ja audiitorite kohta (tava p 5.3.), samas on teave kõigi juhatuse ja nõukogu koosseisude muudatuste kohta ning info audiitorite kohta avaldatud Tallinna Börsi infosüsteemis Tallinna Börsi reglemendis kehtestatud korra kohaselt. 2008. aastal ei toimunud pressikonverentse. Investoritega toimusid kohtumised 2008. aasta esimeses kvartalis 13. veebruaril, 14. veebruaril, 15. veebruaril, 28. veebruaril, 29. veebruaril ja 19. märtsil, teises kvartalis kohtumisi investoritega ei toimunud, kolmandas kvartalis toimusid kohtumised 19. septembril, 22. oktoobril ja 30. oktoobril, neljandas kvartalis toimus kohtumine 16. detsembril. Sellekohane info leidub AS Norma koduleheküljel.

Jrk nr	Kuupäev	Börsiteate pealkiri
1	18. jaanuar 2008	Aktsionäride korralise üldkoosoleku kokkukutsumine
2	30. jaanuar 2008	Esialgse auditeerimata majandustulemused IV kvartalis ja 2007. aasta jooksul
3	21. veebruar 2008	AS Norma korralise üldkoosoleku päevakord
4	22. veebruar 2008	AS Norma 2007. majandusaasta auditeeritud aruanne
5	22. veebruar 2008	Täiendused AS Norma juhatuse koosseisus
6	17. aprill 2008	Täiendatud AS Norma korralise üldkoosoleku päevakord
7	21. aprill 2008	Esialgse auditeerimata majandustulemused I kvartalis 2008. a
8	6. mai 2008	AS Norma korralise üldkoosoleku edasilükkamine ja täiendatud päevakord
9	30. mai 2008	AS Norma vahearuanne I kvartal 2008
10	6. juuni 2008	Muudatused juhatuse koosseisus
11	19. juuni 2008	Üldkoosoleku otsused
12	19. juuni 2008	Täiendatud teade – üldkoosoleku otsused
13	21. juuli 2008	Esialgse auditeerimata majandustulemused II kvartalis ja esimesel poolaastal 2008
14	29. august 2008	AS Norma vahearuanne II kvartal 2008
15	22. september 2008	Osalise töötaja rakendamine
16	20. oktoober 2008	Esialgse auditeerimata majandustulemused III kvartalis ja 9 kuud 2008. a
17	31. oktoober 2008	Oluline osaluse muutus
18	3. november 2008	Osalise töötaja rakendamine
19	28. november 2008	AS Norma vahearuanne III kvartal 2008
20	8. detsember 2008	Töölepingute kollektiivne lõpetamine

Seega järgis AS Norma 2008. aastal teabe avaldamisel tava juhiseid, välja arvatud tava punktis 5.3. sätestatud juhiseid, mida järgiti osaliselt.

Finantsaruandlus ja auditeerimine

Aruandlus

AS Norma konsolideeritud raamatupidamisaruanded on koostatud kooskõlas Euroopa Liidus kohaldatavate rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega (IFRS) ja ajaloolise kulu põhjal, kui raamatupidamise sise-eeskirju käsitlevas peatükis ja konsolideeritud raamatupidamisaruannete hinnangutes ei ole sätestatud teisiti.

AS Norma on kohustatud avaldama esialgseid ja lõplikke kvartalivahearandeid ning auditeeritud majandusaasta aruande kohe pärast selle kinnitamist nõukogu poolt.

Aruandlusperiood	Esialgne aruanne	Lõplik aruanne	Auditeeritud aruanne
2007. aasta			22.02.2008
I kv. 08	21.04.2008	30.05.2008	
II kv. 08	21.07.2008	29.08.2008	
III kv. 08	20.10.2008	28.11.2008	
IV kv. 08	28.01.2009	27.02.2009	

Auditeerimine

AS Norma audiitorite arv ja nimed määratakse aktsionäride üldkoosoleku otsusega. Alates 2005. aastast on AS Norma audiitoriks Ernst & Young Baltic AS. 19. juunil 2008 toimunud korraline üldkoosolek otsustas kinnitada AS Norma audiitoriks tähtajaga üks aasta audiitorühing Ernst & Young Baltic AS ning määras, et audiitorile makstava tasu suuruse otsustab nõukogu, kes sõlmib audiitoritega ka lepingu. AS Norma ja Ernst & Young Baltic AS-i vahel sõlmitud audiitorteenuse osutamise leping on konfidentsiaalne ja seetõttu ei kuulu audiitorile makstava tasu suurus avaldamisele.

Juhtkonna deklaratsioon tegevusaruandele

Kontserni juhatuse kinnitab, et tegevusaruanne annab õige ja õiglase ülevaate emaettevõtte ja kontserni kui terviku äritegevuse arengust ja tulemustest ning finantsseisundist ning sisaldab peamiste riskide ja kahtluste kirjeldust.

Peep Siimon
Juhatusesimees

Garri Krieger
Juhatuseliige

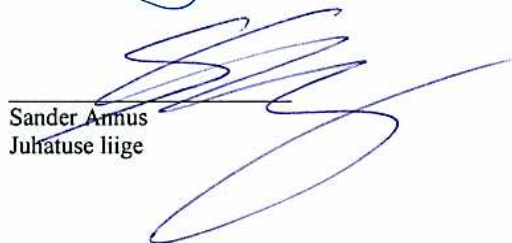
Ivar Aas
Juhatuseliige

Peeter Tõniste
Juhatuseliige

Ülle Jõgi
Juhatuseliige

Sander Annus
Juhatuseliige

KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

Juhatuse kinnitus raamatupidamise aastaaruandele

Käesolevaga deklareerime oma vastutust lehekülgedel 22 kuni 48 esitatud AS-i Norma konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruande koostamise eest ja kinnitame, et:

- 1) raamatupidamise aastaaruande koostamisel rakendatud arvestusmeetodid on kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt;
- 2) raamatupidamise aastaaruanne kajastab kontserni finantsseisundit, majandustulemusi ja rahavoogusid õigesti ja õiglaselt;
- 3) emaettevõtte ja teised kontserni kuuluvad äriühingud on jätkuvalt tegutsevad äriühingud.

Peep Siimon

Juhatuse esimees

Ivar Aas

Juhatuse liige

Ülle Jõgi

Juhatuse liige

Garri Krieger

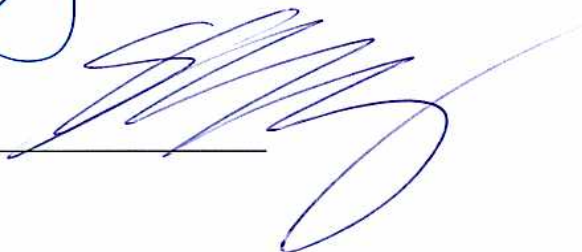
Juhatuse liige

Peeter Tõniste

Juhatuse liige

Sander Annus

Juhatuse liige

Tallinn, 6. märts 2009

Konsolideeritud bilanss

Tuhandetes eurodes

A k t i v a (vara)	31.12.2008	31.12.2007	Lisa nr.
Käibevara			
Raha ja pangakontod	1 914	5 534	1
Finantsvarad	35 380	28 993	2
Nõuded	9 948	10 694	3
Ettemaksed	98	88	4
Varud	6 474	6 773	5
Käibevara kokku	53 814	52 082	
Põhivara			
Pikaajalised nõuded	21	20	6
Materiaalne põhivara	14 696	14 719	7
Immateriaalne põhivara	591	745	8
Põhivara kokku	15 308	15 484	
Aktiva (vara) kokku	69 122	67 566	
P a s s i v a (kohustused ja omakapital)			
Kohustused			
Lühiajalised kohustused			
Võlad	6 367	9 516	10
Ettemaksed	26	52	11
Lühiajalised eraldised	179	0	12
Lühiajalised kohustused kokku	6 572	9 568	
Kohustused kokku	6 572	9 568	
Omakapital			
Aktsiakapital nominaalväärtuses	8 436	8 436	13
Kohustuslik reservkapital	844	844	
Jaotamata kasum	53 270	48 718	22
Omakapital kokku	62 550	57 998	
Passiva (kohustused ja omakapital) kokku	69 122	67 566	

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted lehekülgedel 27 kuni 33 ja lisad konsolideeritud finantsaruannetele lehekülgedel 34 kuni 48 on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatuks osaks.

Konsolideeritud kasumiaruanne

Tuhandetes eurodes

	2008	2007	Lisa nr.
Müügitulu	88 335	80 781	14
Müüdnud toodangu kulu	-75 553	-68 577	15
Brutokasum	12 782	12 204	
Turustuskulud	-1 539	-1 826	16
Tootearenduskulud	-1 038	-1 947	17
Üldhalduskulud	-2 484	-2 036	18
Muud äritulud	414	348	19
Muud ärikulud	-213	-82	20
Ärikasum	7 922	6 661	
Finantstulud	1 982	1 320	21
Finantskulud	-13	-21	21
Kasum enne maksustamist	9 891	7 960	
Tulumaks	-1 121	-1 190	22
Aruandeaasta kasum	8 770	6 770	
Tava ja lahustatud puhaskasum aktsia kohta eurodes	0,66	0,51	13

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted lehekülgedel 27 kuni 33 ja lisad konsolideeritud finantsaruannetele lehekülgedel 34 kuni 48 on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatuks osaks.

Konsolideeritud omakapitali muutuste aruanne

Tuhandetes eurodes

	Aktiakapital nominaalväärtuses	Kohustuslik reservkapital	Jaotamata kasum	Kokku omakapital
31.12.2006	8 436	844	46 167	55 447
Dividendid	-	-	-4 218	-4 218
Aruandeaasta kasum	-	-	6 770	6 770
31.12.2007	8 436	844	48 718	57 998
31.12.2007	8 436	844	48 718	57 998
Dividendid	-	-	-4 218	-4 218
Aruandeaasta kasum	-	-	8 770	8 770
31.12.2008	8 436	844	53 270	62 550

Vastavalt Äriseadustiku nõuetele moodustab kohustuslik reservkapital 10% aktiakapitalist. Kohustuslikku reservkapitali võib kasutada eelmiste perioodide kahjumite katmiseks või aktiakapitali suurendamiseks. Kohustuslikust reservkapitalist ei tehta väljamakseid aktsionäridele.

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted lehekülgedel 27 kuni 33 ja lisad konsolideeritud finantsaruannetele lehekülgedel 34 kuni 48 on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatuks osaks.

Konsolideeritud rahavoogude aruanne

Tuhandetes eurodes

Rahavood äritegevusest	2008	*2007	Lisa nr.
Puhaskasum	8 770	6 770	
Korrigeerimised:			
Kasum materiaalse põhivara likvideerimisest	-12	-29	19
Materiaalse ja immateriaalse põhivara amortisatsioon	3 421	3 980	7,8
Põhivara allahindlus	0	4	20
Intressitulu	-1 982	-1 317	21
Kahjum valuutakursi muutusest	13	19	21
Realiseerimata kasum valuutakursi muutusest	-31	-7	
Tulumaksukulu	1 121	1 190	22
Äritegevusega seotud käibevara muutus :			
Lühiajaliste nõuete, v.a. laenude ja intresside muutus	720	-2 409	3,4,6
Varude muutus	299	-770	5
Kohustuste muutus:			
Kreditoorse võlgnevuse muutus	-3 109	1 283	10
Ettemaksete muutus	-26	-21	11
Eraldise muutus	179	0	12
Rahavood äritegevusest kokku	9 363	8 692	
Rahavood investeerimisest			
Materiaalse põhivara müük	22	78	7
Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamine	-3 253	-2 715	7,8
Väljaantud laenud	-4	-6	6
Tagasisaadud laenud	9	12	6
Finantsvarade soetamine	-68 434	-46 296	
Finantsvarade müük	62 348	44 131	
Saadud intressid	1 681	1 254	
Rahavood investeerimisest kokku	-7 631	-3 542	
Rahavood finantseerimisest			
Dividendide tulumaksu tasumine	-1 121	-1 190	22
Makstud dividendid	-4 218	-4 218	13
Rahavood finantseerimisest kokku	-5 339	-5 408	
Neto rahavoog	-3 607	-258	
Muutused rahas ja raha ekvivalentides			
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses:	5 534	5 811	
Juurdekasv/väheneimine	-3 607	-258	
Valuutakursi mõju	-13	-19	21
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus, sh.:	1 914	5 534	
<i>raha ja pangakontod (sh. tähtajalised deposiidid tähtajaga kuni 3 kuud)</i>	<i>1 914</i>	<i>2 492</i>	<i>1</i>
<i>intressifondi osakud</i>	<i>0</i>	<i>3 042</i>	<i>1</i>

* 2008. aastal on muudetud esitusviisi ning rahavood äritegevusest algavad puhaskasumist.

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted lehekülgedel 27 kuni 33 ja lisad konsolideeritud finantsaruannetele lehekülgedel 34 kuni 48 on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatuks osaks.

Üldinformatsioon

AS Norma (edaspidi ka "emaettevõtte") ja tema tütarettevõtte (edaspidi koos ka "kontsern") põhitegevuseks on autodele turvasüsteemide ja nende detailide valmistamine, müük ning põhitegevusega seonduvate arendustööde teostamine. Põhitootmise tarbeks kasutatavad tehnoloogiad on metallitöötlemine, plastivalamine, detailide galvaaniline katmine ja toodete koostamine.

AS Norma kontserni kuulus 2008. aastal AS Norma ja tema 100%-lise osalusega tütarettevõtte:

Ettevõtte nimi	Osalus	Asukoht
Norma-Osvar ZAO	100%	Venemaa

Täpsem informatsioon tütarettevõtte kohta on esitatud lisades 14, 22 ja 27.

AS Norma osalus tütarettevõtte omakapitalis võrdub tema osalusega hääleõiguslikes aktsiates.

Kontsernis töötas 2008. a lõpus 918 inimest, sealhulgas emaettevõttes 914 inimest (2007.a lõpus vastavalt 972 ja 968 inimest).

AS Norma on registreeritud ja tegutseb Eesti Vabariigis, Tallinnas, Laki tn. 14. AS-i Norma aktsiad on noteeritud Tallinna Väärtpaberibörsi põhinimekirjas, lisaks kaubeldakse AS Norma aktsiatega (GDR) veel Frankfurdi ja Berliini börsidel. AS-i Norma emaettevõtte on Autoliv AB ja Autoliv-i kontserni emaettevõtte on Autoliv Inc.

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted ja hinnangud

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt ja põhineb soetusmaksumuse printsiibil, v.a. juhtudel, mis on kirjeldatud järgnevates arvestusmeetodites teisiti (näiteks teatud finantsinstrumendid, mida kajastatakse õiglases väärtuses). Antud aruande esitlusvaluutaks on euro (tuhandetes).

Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga pole kontserni jaoks vahet kontserni poolt rakendatud Euroopa Liidu poolt heaks kiidetud IFRS standarditel ning IFRS standarditel, mis on välja antud Rahvusvaheliste Raamatupidamisstandardite Nõukogu (IASB) poolt.

Vastavalt Eesti Vabariigi äriseadustikule, kinnitatakse juhatuse poolt koostatud ja nõukogu poolt heaks kiidetud majandusaasta aruanne, mis sisaldab endas ka raamatupidamise aastaaruannet, aktsionäride üldkoosoleku poolt. Aktsionäridel on õigus juhatuse poolt koostatud ja kinnitatud majandusaasta aruannet mitte heaks kiita ning nõuda uue aruande koostamist.

Võrreldes varasemate aastatega on raamatupidamise aastaaruandes avalikustatud lisainformatsiooni seoses uute ning muudetud raamatupidamisstandarditega.

Tulenevalt Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduse nõuetest on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes esitatud ka emaettevõtte konsolideerimata põhjaruanded (vt. lisa 27), mis ei ole emaettevõtte eraldiseisvad finantsaruanded IAS 27 (Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded) mõistes. Emaettevõtte konsolideerimata aruanded on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga, mis emaettevõtte jaoks ei erine arvestuspõhimõtetest, mida on kasutatud kontserni raamatupidamise aastaaruande kokkupanemisel, v.a. investeringud tütarettevõttesse.

Muudatused raamatupidamis põhimõtetes

Konsolideeritud finantsaruanne koostatakse järjepidevuse ja võrreldavuse põhimõtete alusel, mis tähendab, et kontsern järgib alati samu raamatupidamis põhimõtteid ja esitusviisi. Raamatupidamis põhimõtteid ja esitusviisi muudetakse üksnes juhul, kui seda nõutakse uute või muudetud rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite (IFRS) ja nende tõlgenduste alusel või kui uus raamatupidamis poliitika ja/või esitusviis annab objektiivsema ülevaate kontserni finantsseisust, finantstulemustest ja rahavoogudest.

a) Muudetud rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid, uued rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid ja rahvusvahelise finantsaruandluse tõlgendamise komitee (IFRIC) tõlgendused

Käesoleva finantsaruande koostamisel kasutatud raamatupidamis põhimõtted ja esitusviis on kooskõlas eelmisel majandusaastal rakendatud põhimõtetega. Peale selle on vastu võetud järgmised uued/muudetud standardid, mis ei mõjutanud oluliselt 2008. aasta finantstulemusi ja avalikustatavat teavet:

- IFRIC 11 IFRS 2 „Tehingud kontserni- ja omaaktsiatega”;

- IFRIC 12 „Teenuste kontsessioonikokkulepped“;
- IFRIC 13 „Kliendilojaalsuse programmid“;
- IFRIC 14 IAS 19 „Kindlaksmääratud hüvitisega vara limiit, minimaalse rahastamise nõuded ja nende koostoime“;
- IFRIC 16 „Välismaisesse äriüksusesse tehtud netoinvesteeringu riskimaandamine“;
- IAS 39 ja IFRS 7 muudatused „Finantsvarade ümberliigitamine“.

b) Uued rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid ja tõlgendused, mis on välja antud, kuid veel ei kehti

Kontserni juhtkonna hinnangul ei mõjuta uued või muudetud rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid ja nende tõlgendused, mis olid käesoleva konsolideeritud finantsaruande koostamise ajaks välja antud, kuid polnud veel jõustunud ning mida kontsern ennetavalt ei kasutanud, kontserni varade ja kohustuste väärtust seisuga 31. detsember 2008. Kontsern rakendab nende jõustumise kuupäevast alates järgmisi standardeid ja tõlgendusi:

- IAS 1 „Finantsaruannete esitamine (muudetud)“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes. Muudatused hõlmavad uue terminoloogia kasutuselevõttu, muudatusi omakapitali tehingute kajastamise esitlusviisis, täiendavalt tutvustab standard koondkasumiaruande mõistet ning uusi nõudeid tagasiulatavalt parandatud raamatupidamisaruande esitlusviisile.
- IFRS 8 „Tegevussegmentid“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes. Standard sätestab nõuded teabe avaldamiseks tegevussegmentide kohta, ettevõtte toodete ja teenuste kohta, geograafiliste piirkondade kohta, kus ettevõtte tegutseb ning suuremate klientide kohta. IAS 14 Segmentiaruandlus asendub IFRS 8-ga.
- IAS 23 „Laenukasutuse kulutused (muudetud)“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRS 1 „Rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite esmakordne kasutuselevõtt“ ning IAS 27 „Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRS 3R „Äriühendused“ ning IAS 27R „Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded“; kohaldatakse 1. juulil 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IAS 32 „Finantsinstrumendid: esitamine“ ning IAS 1 „Finantsaruannete esitamine – tagasimüüdivad finantsinstrumendid ja likvideerimisel tekkivad kohustused“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IAS 39 „Finantsinstrumendid: kajastamine ja mõõtmine – arvestatavad riskimaandusinstrumendid“; kohaldatakse 1. juulil 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRS 2 „Aktiivpõhine makse (muudatused)“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRIC 15 „Kinnisvara ehituslepingud“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRIC 17 Mitterahaliste varade jaotamine omanikele; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRIC 18 Varade üleandmine klientide poolt; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes.

c) IFRS-ide täiendused

2008. aasta mais andis IASB välja oma esimese standardite muutuste kogumiku, mille eesmärk on vasturääkivuste kõrvaldamine ja sõnastuse täpsustamine. Kogumik sisaldab eraldi üleminekusätteid iga standardi kohta ning enamikke muudatustest kohaldatakse 01. juulil 2009 või hiljem algavatele aruandlusperioodidele. Kontserni hinnangul ei mõjuta need muutused oluliselt raamatupidamisaruandeid.

- IFRS 7 Finantsinstrumendid: avalikustatav teave
- IAS 1 Finantsaruannete esitamine
- IAS 8 Arvestusmeetodid, arvestushinnangute muutused ja vead
- IAS 10 Bilansipäevajärgsed sündmused
- IAS 16 Materiaalsed põhivarad
- IAS 18 Müügitulu
- IAS 19 Hüvitised töötajatele
- IAS 20 Valitsusepoolse sihtfinantseerimise arvestamine ja valitsusepoolse abi avalikustamine
- IAS 23 Laenukasutuse kulutused
- IAS 27 Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded
- IAS 28 Investeeringud sidusettevõtetesse
- IAS 29 Finantsaruandlus hüperinflatsioonsetes majanduskeskkondades
- IAS 31 Osalemised ühisettevõtmistes
- IAS 34 Vahefinantsaruandlus
- IAS 36 Varade väärtuse langus
- IAS 38 Immateriaalsed varad
- IAS 39 Finantsinstrumendid: kajastamine ja mõõtmine

- IAS 40 Kinnisvarainvesteeringud
- IAS 41 Põllumajandus

Konsolideerimise põhimõtted

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne sisaldab AS-i Norma ning selle tütarettevõtte finantsnäitajaid konsolideerituna rida-realt.

Tütarettevõtted on ettevõtted, milles kontsernile kuulub rohkem kui pool hääleõiguslikest aktsiatest või kontsern kontrollib muul moel ettevõtte finants- ja tegevuspoliitikat. Tütarettevõtteid konsolideeritakse alates selle ostukuupäevast (kontrolli omandamise hetkest) kuni müügikuupäevani (kontrolli kaotamise hetkeni).

Tütarettevõtted koostavad oma finantsaruandeid sama perioodi kohta ja kasutavad oma aruannete koostamisel olulises osas samu arvestuspõhimõtteid, mis emaettevõttegi. Kõik kontsernisisised tehingud, nõuded ja kohustused ning realiseerimata kasumid ja kahjumid kontserni ettevõtete vahel toimunud tehingutelt on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes täies ulatuses elimineeritud. Realiseerimata kahjumeid ei elimineerita, kui sisuliselt on tegemist vara väärtuse langusega.

Välisvaluutad

Emaettevõtte arvestusvaluuta on Eesti kroon, mis on ka käesoleva aruande esitusvaluutaks; kõiki teisi valuutasid loetakse välisvaluutadeks. Kuigi ettevõtte mitmed ostu- ja müügilepingud on viidud euro alusele on ettevõtte arvestus- ning esitusvaluutaks siiski Eesti kroon, kuna Eesti krooni kurss on euroga fikseeritud ning valuutakursi erinevusi ei saa tekkida.

Kõik välisvaluutas toimunud kontserni tehingud on kajastatud Eesti kroonides, vastavalt tehingupäeval kehtinud Eesti Panga kursile. Välisvaluutas fikseeritud rahalised varad ja kohustused hinnatakse bilansipäeva seisuga ümber Eesti kroonidesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Eesti Panga valuutakursside alusel. Kasumid / kahjumid äritegevusega seotud rahaliste varade ja kohustuste ümberhindamisest kajastatakse kasumiaruandes real "muud äritulud" või "muud ärikulud" ning investeerimis- ja finantseerimistegevusega seotud rahaliste varade ja kohustuste ümberhindamisest real "finantstulud /kulud".

Välisriigis asuva tütarettevõtte arvestusvaluuta on euro. Kõik tehingud ning varade ja kohustuste saldod hinnatakse ümber Eesti Panga kehtiva valuutakursiga. Kuna Eesti kroon ja euro on omavahel fikseeritud kursiga seotud (1 euro = 15.6466 Eesti krooni), siis ei teki ümberhindamisel valuutakursside vahesid, mida peaks kajastama otse omakapitalis.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ja raha ekvivalendid rahavoogude aruandes sisaldavad lühiajalisi (kuni 3-kuulise tähtajaga soetatud) kõrge likviidsusega investeeringuid, mida on võimalik konverteerida teadaoleva summa raha vastu ning mille puhul puudub oluline turuväärtuse muutuse risk, sh. kassa, pangakontode ja lühiajaliste kuni 3-kuulise tähtajaga pangadeposiitide saldod ning muid vabalt kaubeldavaid likviidseid väärtapabereid (näiteks intressifondi osakud).

Finantsvarad

Kõik finantsvarad võetakse algselt arvele nende soetusmaksumus, milleks on antud finantsvara eest makstud tasu õiglase väärtusega. Algne soetusmaksumus sisaldab ka kõiki finantsvara soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi, sealhulgas tasud vahendajatele ja nõustajatele, tehinguga kaasnevad mittetagastatavad maksud ja muud sarnased kulutused, v.a. selliste finantsvarade, mida kajastatakse õiglases väärtuses muutusega läbi kasumiaruande, soetamisega seotud kulutused.

Kõik tavapärasel turutingimustel toimuvad finantsvarade ostud ja müügid kajastatakse nende tehingute tehingupäeval, s.t. päeval, mil kontsern võtab endale kohustuse (näiteks sõlmib lepingu) teatud finantsvara ostuks või müügiks. Tavapärasel turutingimustel toimuvaks nimetatakse selliseid oste ja müüke, mille puhul ostetava või müüdava finantsvara üleandmine müüjalt ostjale toimub antud turul väljakujunenud või vastavate turegulegatsioonidega nõutud perioodi jooksul.

Edasise kajastamise eesmärgil jagatakse finantsvarad järgmistesse gruppidesse:

- finantsvarad, mida kajastatakse õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande (sellesse gruppi kuuluvad kauplemiseesmärgil soetatud aktsiad, osakud, võlakirjad, mida ei kavatseta hoida lunastustähtajani ja muud väärtapaberid ning positiivse väärtusega tuletisinstrumentid),
- lunastustähtajani hoitavad investeeringud (sellesse gruppi kuuluvad kindla lunastustähtajaga võlakirjad, mida kavatsetakse hoida kuni lunastustähtajani),
- laenud ja nõuded (sellesse gruppi kuuluvad antud laenud, nõuded ostjate vastu ja muud nõuded),
- müügiootel finantsvarad (sellesse gruppi kuuluvad kõik ülejäänud finantsvarad, mis ei kuulu eelpool nimetatud gruppidesse; kontsernil aruandeperioodil ja võrdlusperioodil selliseid investeeringuid ei olnud).

Esimese grupi finantsvarad hinnatakse igal bilansipäeval õiglasesse väärtusesse. Börsil noteeritud väärtipaberite puhul baseerub õiglane väärtus bilansipäeva sulgemishindadel ja Eesti Panga ametlikel valuutakurssidel. Börsil noteerimata väärtipaberite puhul kasutatakse õiglast väärtust, mille leidmisel võetakse aluseks kogu kontsernile kättesaadav info investeringu väärtuse kohta. Kasumid/kahjumid õiglase väärtuse muutustest kajastatakse kasumiaruandes real "finantstulud" või „finantskulud“. Intressid ja dividendid esimese grupi finantsvaradest kajastatakse samuti kasumiaruandes real "finantstulud" või „finantskulud“.

Lunastustähtjani hoitavaid investeringuid ning laenusid ja nõudeid kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumus kasutades efektiivset intressimäära. Korrigeeritud soetusmaksumus arvutatakse kogu finantsvara kehtivusperioodi kohta, kusjuures arvesse võetakse igasugune soetamisel tekkinud diskonto või preemia ning tehinguga otseselt seotud kulutused.

Korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil kajastatavaid finantsvarasid hinnatakse alla juhul, kui on tõenäoline, et nende kaetav väärtus on väiksem kui bilansiline väärtus (ebatõenäoliselt laekuvate nõuete osas on allahindlus kajastatud kontraaktiva kontol ning lootusetud nõuded on bilansist välja kantud). Korrigeeritud soetusmaksumusel kajastatavate finantsvarade kaetav väärtus on finantsvarast tulevikus saadavate rahavoogude nüüdsväärtus diskonteerituna esmasel kajastamisel fikseeritud efektiivse intressimääraga. Igat nõuet konkreetse kliendi vastu hinnatakse eraldi, arvestades teadaolevat infot kliendi maksevõime kohta. Äritegevusega seotud finantsvarade allahindlus kajastatakse kasumiaruandes ärikuluna (real "üldhalduskulud") ning investeerimistegevusega seotud finantsvarade allahindlus kajastatakse kasumiaruandes finantskuluna.

Aruandeperioodil laekunud, eelnevalt kuludesse kantud nõuded on kajastatud ebatõenäoliste nõuete summa korrigeerimisena ja kulu vähendusena aruandeperioodi kasumiaruandes.

Intressitulu laenudelt, nõuetelt ja lunastustähtjani hoitavatelt investeringutelt kajastatakse kasumiaruandes real "finantstulud".

Finantsvarade kajastamine lõpetatakse siis, kui kontsern kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolle üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest.

Tütarettevõtte kajastamine emaettevõtte konsolideerimata finantsaruannetes

Investeering tütarettevõttesse on kajastatud emaettevõtte konsolideerimata finantsaruannetes soetusmaksumus. See tähendab, et investeering kajastatakse algselt tema soetusmaksumus, milleks on omandamisel makstava tasu õiglane väärtus ning hiljem korrigeeritakse seda vajadusel investeringu väärtuse langusest tulenevate allahindlustega.

Vara väärtuse test hindamaks, kas investeringu kaetav väärtus (kõrgem kahest – õiglane väärtus miinus müügikulutused või kasutusväärtus) on langenud alla selle bilansilise jääkväärtuse, viiakse läbi siis, kui on indikatsioone, et vara väärtus võib olla langenud. Allahindlusest tekkiv kulu kajastatakse emaettevõtte kasumiaruandes finantskuluna. Juhul, kui olukord muutub ja allahindlus ei ole enam põhjendatud, siis varem kajastatud allahindlus tühistatakse. Allahindluse tühistamine kajastatakse selle perioodi, mil tühistamine aset leidis, finantstuluna.

Tütarettevõtete poolt makstud dividendid kajastatakse sel hetkel, kui emaettevõttel tekib õigus neile dividendidele, finantstuluna, v.a. see osa dividendidest, mis makstakse välja selle vaba omakapitali arvelt, mille tütarettevõtte oli teeninud välja enne tema soetamist kontserni poolt. Selline osa dividendidest kajastatakse investeringu vähendusena.

Varud

Valmistoodang ja lõpetamata toodang on kajastatud tootmisomahinnas (koosneb otsesest ja kaudsetest tootmiskuludest normaalse tootmismahu korral). Ladudes ja tootmises olev toormaterjal ning ostutooted on kajastatud soetusmaksumus, mis koosneb varude ostuhinnast ning ostuga seotud veokuludest, mittetagastatavatest maksudest ja muudest ostuga seotud kulutustest.

Varud on kajastatud bilansis lähtudes sellest, mis on madalam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimismaksumus. Varude soetusmaksumuse kindlaks määramisel kasutatakse kaalutud keskmise hinna meetodit. Varude allahindlusi nende neto realiseerimismaksumusele kajastatakse aruandeperioodi kuluna kasumiaruande real "müüdü toodangu kulu".

Materiaalne põhivara

Põhivara on vara, mille soetusmaksumus ületab 40 tuhandet krooni ja mille kasutusaeg on üle ühe aasta. Materiaalne põhivara võetakse arvele tema soetusmaksumus, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest.

Edaspidi kajastatakse materiaalsel põhivara soetusmaksumus, miinus akumulieeritud kulum ja võimalikud vara väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Põhivara hinnatakse alla tema kaetavale väärtusele (kõrgemale kahest - kas õiglane väärtus

miinus müügiikulutused või kasutusväärtus), kui see on madalam vara bilansilisest jääkväärtusest. Vara väärtuse test hindamaks, kas vara kaetav väärtus on langenud alla selle bilansilise jääkväärtuse, viiakse läbi siis, kui on indikatsioone, et vara väärtus võib olla langenud. Allahindlus kajastatakse perioodikuluna kasumiaruandes real "muud ärikulud".

Igal bilansipäeval hinnatakse, kas on indikatsiooni, mis viitavad sellele, et varem kajastatud allahindlus ei ole enam põhjendatud. Juhul, kui selliseid indikatsioone on, siis leitakse vara kaetav väärtus ja vajadusel tühistatakse varem kajastatud allahindlus. Allahindluse tühistamine kajastatakse selle perioodi, mil tühistamine aset leidis, kulu vähendusena.

Arvelevõetud materiaalse põhivaraga seotud hilisemad väljaminekud (näiteks mõne varaobjekti teatud osade asendamine) lisatakse varade bilansilisele väärtusele siis, kui on täidetud järgmised kriteeriumid: (a) on tõenäoline, et kontsern saab sellest tulevikus majanduslikku kasu ning (b) nende soetusmaksumust on võimalik usaldusväärsetl määra. Asendatud osad kantakse bilansist välja. Kõik teised väljaminekud kajastatakse kuludena perioodil, mil vastavad kulutused tehti.

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kas klassifitseerimisel müügiototel põhivaraks või vara eemaldamiseni kasutusest. Kui täielikult amortiseerunud vara on veel kasutuses, kajastatakse bilansis nii soetusmaksumust kui akumuliseeritud kulumit seni, kuni vara on lõplikult kasutusest eemaldatud.

Materiaalse põhivara objektide amortiseeritav osa (s.o. soetusmaksumuse ja lõppväärtuse vahe) amortiseeritakse kulusse objekti kasuliku eluea jooksul. Erandiks on maa, mida ei amortiseerita. Amortisatsiooni arvestatakse lineaarsel meetodil (v.a. rakiste puhul), lähtudes konkreetse vara kasulikust elueast, järgnevalt:

Ehitised	8 - 20 aastat
Masinaid ja seadmed	4 - 12 aastat
IT seadmed	3 - 7 aastat
Muu inventar	5 - 7 aastat

Rakiste puhul rakendatakse tegevusmahupõhist amortisatsiooni arvutamise meetodit.

Juhul kui materiaalse põhivara objekt koosneb tüksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, on need komponendid võetud raamatupidamises arvele eraldi varana, määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt nende kasulikele elueale.

Materiaalse põhivara objektide amortisatsiooninormid, -meetodid ja lõppväärtus vaadatakse iga majandusaasta lõpul üle ja vajadusel muudetakse. Muutust käsitletakse muutusena raamatupidamislikes hinnangutes.

Müügiototel põhivara kajastatakse kas vara bilansilises väärtuses või õiglasel väärtuses, millest on maha arvatud müügiga seotud kulutused, olenevalt kumb on madalam. Müügiototel põhivara ei amortiseerita.

Raamatupidamishinnangu muudatus:

Tuginedes ajaloolisele kogemusele, eksperthinnangutele ning turul kujunenud komponentide hinnapakumiste praktikale otsustas kontsern, et kasutatavad amortisatsiooninormid on teatud liiki seadmete jaoks liiga agressiivsed, ei peegelda seadmete tegelikku eluiga ja väärtust ning seetõttu ei ole tagatud tulude ja kulude vastavuse printsiip. Seetõttu otsustati alates 01.01.2008 muuta 55 seadme amortisatsiooninormi 13-25%-lt 8-20%-ni (vt lisa 7).

Immateriaalne põhivara

Immateriaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest. Edaspidine mõõtmine sõltub sellest, kas tegemist on piiratud elueaga varaga või määramata elueaga varaga. Piiratud elueaga immateriaalne põhivara kajastatakse soetusmaksumuses miinus akumuliseeritud amortisatsioon ja võimalikud vara väärtuse langustest tulenevad kahjumid. Selliseid varasid amortiseeritakse lineaarsel meetodil, lähtudes konkreetse vara kasulikust elueast:

Ostetud litsentsid	3-10 aastat
--------------------	-------------

Piiratud kasutuseaega immateriaalne vara hinnatakse alla tema kaetavale väärtusele (kõrgemale kahest - kas õiglane väärtus miinus müügiikulutused või kasutusväärtus), kui see on madalam vara bilansilisest jääkväärtusest. Vara väärtuse test hindamaks, kas vara kaetav väärtus on langenud alla selle bilansilise jääkväärtuse, viiakse läbi siis, kui on indikatsioone, et vara väärtus võib olla langenud. Allahindlus kajastatakse perioodikuluna kasumiaruandes real "muud ärikulud".

Igal bilansipäeval hinnatakse, kas on indikatsiooni, mis viitavad sellele, et varem kajastatud allahindlus ei ole enam põhjendatud. Juhul, kui selliseid indikatsioone on, siis leitakse vara kaetav väärtus ja vajadusel tühistatakse varem kajastatud allahindlus. Allahindluse tühistamine kajastatakse selle perioodi, mil tühistamine aset leidis, kulu vähendusena.

Määramata kasuliku elueaga immateriaalseid varasid (sh firmaväärtus) ei amortiseerita, kuid nende väärtuse kontrollimiseks tuleb igal bilansipäeval viia läbi väärtuse test. Kontsernil aruandeperioodil ja võrdlusperioodil määramata kasuliku elueaga immateriaalseid varasid ei eksisteerinud.

Arenguväljaminekud on kulutused, mida tehakse uurimustulemuste rakendamisel uute konkreetsete toodete ja teenuste väljatöötamiseks. Arenguväljaminekud kapitaliseeritakse juhul, kui Kontsern suudab tõestada et immateriaalse vara kasutus- või müügikõlblikuks saamine on tehniliselt võimalik. Kontsern kavatab immateriaalse vara valmis saada ja seda kasutada või müüa. Kontsernil on võimalik immateriaalset vara kasutada või müüa, on võimalik hinnata immateriaalsest varast tulevikus tekkivat tulu, Kontsernil on immateriaalse vara arendamise lõpetamiseks ja kasutamiseks või müümiseks olemas piisavad tehnilised, rahalised ja muud vahendid ning arendusprojektiga seotud kulutusi on võimalik usaldusväärselt mõõta.

Uue majandusüksuse asutamisega seotud väljaminekuid, uue teadusliku või tehnilise informatsiooni kogumise eesmärgil läbi viidud uuringutega seotud kulutusi ning koolituskulusid ei kapitaliseerita.

Finantskohustused

Finantskohustused võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on finantskohustuse eest saadud tasu õiglase väärtus. Edaspidi kajastatakse finantskohustusi nende korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades efektiivset intressimäära. Tehingukulud võetakse arvesse efektiivse intressimäära arvutamisel ning kantakse kuludesse finantskohustuse eluea jooksul. Finantskohustustega kaasnevad kulutused (sh. intressikulud) kajastatakse tekkepõhiselt perioodikuluna.

Finantskohustuse kajastamine lõpetatakse siis, kui kohustus on tasutud, tühistatud või aegunud.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Bilansis kajastatakse eraldisena aruandeperioodil või eelnevatel perioodidel tekkinud kontserni kohustusi, millel on seaduslik või lepinguline alus, mille realiseerumine on tõenäoline ja mis nõuab varast loobumist ja mille maksumust saab usaldusväärselt määrata, kuid mille lõplik maksumus või maksetähtaeg ei ole kindlalt fikseeritud. Eraldiste hindamisel on lähtutud juhatuse hinnangust, kogemustest ja vajadusel ka sõltumatute ekspertide hinnangutest.

Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, kuid, mille realiseerumist hindab juhtkond ebatõenäoliseks, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades tingimuslike kohustustena.

Ettevõtte tulumaks

Eestis registreeritud ettevõtted:

Vastavalt kehtivale seadusandlusele Eestis ettevõtete kasumit ei maksustata, mistõttu ei eksisteeri ka edasilükkunud tulumaksu nõudeid ega kohustusi. Kasumi asemel maksustatakse Eestis jaotamata kasumist väljamakstavaid dividendide maksumääraga 21/79 (2007. a kehtis maksumäär 22/78) netodividendina väljamakstud summalt. Dividendide väljamaksmisega kaasnevat ettevõtte tulumaksu kajastatakse kasumiaruandes tulumaksukuluna samal perioodil kui dividendid välja kuulutatakse, sõltumata sellest, millise perioodi eest need on välja kuulutatud või millal need tegelikult välja makstakse.

Bilansis ei kajastata potentsiaalset tulumaksukohustust kontserni Eestis registreeritud ettevõtete vaba omakapitali suhtes, mis kaasneks omakapitali väljamaksmisel dividendidena. Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võiks kaasneda dividendide väljamaksmisega, on ära toodud lisas 22.

Venemaal registreeritud ettevõtted:

Vastavalt Venemaa tulumaksuseadusele on ettevõtte puhaskasum, mida on korrigeeritud tulumaksuseaduses sätestatud ajutiste ja püsivate erinevustega, Venemaal tulumaksuga maksustatav (maksumäär on 24%).

Edasilükkunud tulumaks on kajastatud kohustusemeetodil kõigi bilansikuupäeval esinevate ajutiste erinevuste kohta varade ja kohustuste maksustamisbaasi ja nende bilansilise väärtuse vahel raamatupidamisarvestuses. Edasilükkunud tulumaksuvara kajastatakse ainult siis, kui on tõenäoline, et tulevikus tekivad kasumid, mille arvelt saab edasilükkunud tulumaksuvara kasutada.

Tasumisele kuuluv tulumaksukohustus kajastatakse lühiajalise kohustusena ja edasilükkunud tulumaksu-kohustus või -nõue pikaajalise kohustuse või põhivarana.

Seotud osapooled

Osapooled on seotud, kui ühel osapoolel on kontroll teise osapoolle üle või oluline mõju teise osapoolle äriolulistele otsustele. Kontsern, mis kuulub omakorda Autoliv'i kontserni käsitleb seotud osapooltena:

- a) AS Norma emaeettevõtet ning Autoliv kontserni emaeettevõtet;
- b) teisi Autoliv kontserni kuuluvaid ettevõtteid;
- c) kontserni ja tema emaeettevõtte juhtkonna võtmeisikuid ning
- d) eelmises punktis nimetatud isikute lähisugulasi ja nende poolt kontrollitavaid ettevõtteid (Tark & Co).

Müügitulu arvestus

Kaupade müügist tulenevat tulu kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav. Tulu kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglases väärtuses. Kui tasumine toimub tavatingimustest pikema perioodi jooksul, kajastatakse tulu saadava tasu nüüdisväärtuses.

Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamisel. Vahendatavatest teenustest tulenev tulu kajastatakse kasumiaruandes saldeerituna nende teenustega seotud kulutustega.

Intressitulu kajastatakse intressi viitlaekumisena, mille arvestamisel kasutatakse efektiivse intressimäära meetodit. See on intressimäär, mida rakendades finantsinstrumendist, tema oodatava kestvuse jooksul, tulenevad tuleviku rahavood diskonteeruvad instrumendi bilansilise väärtuseni.

Kapitali- ja kasutusrendid

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kontsern kui rentnik

Kapitalirendi puhul võetakse vara ja kohustus rentniku bilanssi arvele renditud vara õiglases väärtuses või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on igal ajahetkel kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirendi tingimustel renditud varad amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem.

Makstud kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kasumiaruandes kuluna.

Kontsern kui rendileandja

Kapitalirendi alusel väljarenditud vara kajastatakse bilansis nõudena kapitalirendi tehtud netoinvesteeringu summas (võrdub saadaolevate rendimaksete nüüdisväärtusega, pluss renditava vara garanteerimata jääkväärtus rendiperioodi lõpuks). Rentnikult saadavad rendimaksed jagatakse kapitalirendinõude põhiosa tagasimakseteks ja finantstuluks. Finantstulu jagatakse rendiperioodile arvestusega, et rendileandja tulususe määr on igal ajahetkel kapitalirendi netoinvesteeringu jäägi suhtes konstantne.

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogselt muu materiaalse põhivaraga. Väljarenditavat vara amortiseeritakse lähtudes kontsernis sama tüüpi varade osas rakendatavatest amortiseerimis põhimõtetest. Saadud kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt tuluna.

Segmendi aruandlus

Kontserni esmaseks segmendi vormiks on tegevusala segmendid ning teiseks segmendi vormiks on segmendid geograafilises lõikes.

Kontsernis valmistatavate toodete jaotuses on põhiosa autoohutusrihmal ja autoohutussüsteemil. Muud tooted (auto turvasüsteemide komponendid, autodetailid, metallitööd, kinnisvara haldus jms.) moodustavad kogukäibest ja varadest eraldivõetuna alla 10% ja seega ei ole neid eraldi segmentidena avalikustatud.

Kulude jaotus on vastavuses toote osatähtsusega käibes. Varade (v.a. raha, investeeringud ning antud laenud) ja kohustuste jaotuse aluseks on nende seos segmendiga. Amortisatsioonikulu ja põhivara allahindlus on jaotatud vastavalt põhivara proportsioonile segmentide lõikes. Need kulud, varad ja kohustused, mis ei ole seotud otseselt ühegi segmendiga, vaid on seotud kontserni kui terviku administreerimise, investeerimise ja finantseerimisega, on avalikustatud kontserni jagamatute kulude, varade ja kohustustena.

Lisad konsolideeritud finantsaruannetele

1. Raha ja raha ekvivalendid	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2008	31.12.2007
Kassa ja pangakontod	54	44
Lühiajalised deposiidid tähtajaga alla 3 kuu	1 860	2 448
Hansapanga Intressifondi osakud	0	3 042
	1 914	5 534

31.12.2008. a seisuga oli deponeeritud lühiajalisi deposiite alla 3 kuulise tähtajaga:

- lühiajalisi kroonihoiuseid kommertsbankades tootlusega 5,70-6,25% (31.12.2007: 3,0-5,45%) summas 187 (31.12.2007: 283) tuhat eurot ja eurohoiuseid tootlusega 2,51-6,0% summas 1 673 (31.12.2007: 265) tuhat eurot; ning
2008. aasta lõpu seisuga Autolivi finantsturgude divisjoni lühiajalisi deposiite deponeeritud ei olnud, Seisuga 31.12.2007 oli deponeeritud lühiajalisi eurohoiuseid tootlusega 4,754-5,175% summas 1 900 tuhat eurot.

Osakud on kajastatud õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande, õiglase väärtuse määramisel on kasutatud osakute turuväärtust.

2. Finantsvarad	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2008	31.12.2007
Lühiajalised deposiidid tähtajaga üle 3 kuu	34 809	28 723
Intressikasvikud	571	270
	35 380	28 993

31.12.2008. a seisuga oli deponeeritud lühiajalisi deposiite üle 3 kuulise tähtajaga:

- lühiajalisi kroonihoiuseid kommertsbankades 7,05-7,30% tootlusega summas 3 515 (31.12.2007: 0) tuhat eurot ja eurohoiuseid tootlusega 5,49-6,0% (31.12.2007: 4,4%) summas 19 924 (31.12.2007: 1 087) tuhat eurot; ning
- Autolivi finantsturgude divisjonis oli paigutatud lühiajalisi eurohoiuseid tootlusega 5,529-5,722% (31.12.2007: 5,018-5,327%) summas 9 900 (31.12.2007: 27 636) tuhat eurot ja kroonihoiuseid tootlusega 7,070% summas 1 470 (31.12.2007: 0) tuhat eurot.

Lühiajalised deposiidid tähtajaga üle 3 kuu on määratud õiglases väärtuses muutusega läbi kasumiaruande kuna neid kasutatakse soodsatelt intressimäära kõikumistelt lühiajaliste kasumite teenimiseks. Selline määratlus on vastavuses ettevõtte investeerimisstrateegiaga teenimaks konkurentsivõimelist tulu likviidsetelt varadelt. Seetõttu kasutatakse mitmesuguseid tooteid, nagu erinevaid deposiite ning intressifondi osakuid. Neid tooteid käsitletakse ühtse kogumina ning nad on määratud õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande. Kogu krediidiriski bilansikuupäeva seisuga väljendab deposiitide ning intressikasvikute summa (vt. tabel Finantsvarade ja finantskohustuste kategooriad).

Finantsvarade ja finantskohustuste kategooriad		Lisa	31.12.2008	31.12.2007
Hansapanga Intressifondi osakud	Õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande	1	0	3 042
Lühiajalised deposiidid tähtajaga üle 3 kuu	Õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande	2	34 809	28 723
Intressikasvikud	Õiglases väärtuses muutustega läbi kasumiaruande	2	571	270
Laekumata arved ning reserv	Laenud ja nõuded	3	9 853	10 375
Muud lühiajalised nõuded	Laenud ja nõuded	3	17	27
Pikaajalised nõuded	Laenud ja nõuded	6	21	20
			0	0
Finantskohustused	Amortiseeritud soetusmaksumus	10	5 705	8 869

3. Nõuded	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2008	31.12.2007
Ostjatelt laekumata arved (mitte seotud osapooled)	6 914	7 272
Autoliv kontserni kuuluvate ettevõtete võlg (vt. lisa 24)	3 027	3 103
Ebatõenäoliselt laekuvad arved	-87	0
Muud lühiajalised nõuded	17	27
Käibemaksu ettemaks	77	292
	9 948	10 694

31.12.2008.a. seisuga on 100% ebatõenäoliselt laekuvatest arvetest seotud Vene autotööstuse firmaga OOO „TZK-GAZ“.

Klientide võlgnevus	31.12.2008	31.12.2007
Tähtpäev ees	8 699	10 112
Aegunud 30 päeva	697	242
Aegunud 60 päeva	253	5
Aegunud 90 päeva	117	4
Aegunud üle 90 päeva	175	12
	9 941	10 375

	31.12.2008	31.12.2007
Allahindlus 1. jaanuaril	0	-34
Allahindluse muutus (vt. lisa 18)	-87	8
Bilansist välja kantud allahindlus	0	26
Allahindlus 31. detsembril	-87	0

4. Ettemaksed	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2008	31.12.2007
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	98	88
	98	88

Seisuga 31.12.2008 kui ka 31.12.2007 on ettemakstud kuludena kajastatud tulevaste perioodidega seotud tarkvaralitsentside tasud, kindlustusmaksed, ajakirjanduse tellimused jmt kulud.

5. Varud	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2008	31.12.2007
Tooraine ja materjal	4 120	4 443
Lõpetamata toodang	1 159	1 117
Valmistoodang	1 142	1 198
Ettemaksed hankijatele	53	15
	6 474	6 773

Seoses varude realiseerimismaksumuse langemisega alla soetusmaksumuse on varusid alla hinnatud järgmiselt:

	2008	2007
Tooraine ja materjal	214	273
Lõpetamata toodang	7	23
Valmistoodang	17	176
	238	472

Allahinnatud varude bilansiline maksumus on 183 (2007: 154) tuhat eurot.

Tootmiseks ja realiseerimiseks kõlbmatuid materjale ning lõpetamata ja valmistoodangut on 2008. a maha kantud summas 93 (2007: 195) tuhat eurot.

2007.a allahinnatud varudest võeti 2008. a kasutusele materjale 199 (2007: 117) tuhande euro väärtuses, Allahindluse tühistamine on kajastatud müüdud toodete kuludes.

Seisuga 31.12.2008 on kontserni varusid kolmandate osapoolte käes vastutaval hoiul bilansilise maksumusega 32 (31. detsember 2007: 26) tuhat eurot.

6. Pikaajalised nõuded	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2008	31.12.2007
Antud laenud	21	20

Antud laenude all on kajastatud AS Norma töötajatele antud laenud:

Ostarve	Laenu saldo 31.12.07	S.h. lühiajaliseks klassifitseeritud	S.h. pikaajaliseks klassifitseeritud	2008.a. väljastatud laenud	2008.a. tagastatud/kustutatud laenud	Laenu saldo kokku 31.12.08	S.h.		Intressi määr %des
							lühiajaliseks klassifitseeritud laen	pikaajaline	
Õppelaen	27	9	18	4	8	23	2	21	0
Muud	2	0	2	0	2	0	0	0	0
	29	9	20	4	10	23	2	21	

AS Norma on väljastanud kontserni töötajatele laene vastavuses kontsernisisesse laenureglemendiga. Laenud on tagatud kahe käenduslepinguga või kinnisvaraga.

Õppelaen ei ole diskonteeritud, sest juhatuse hinnangul ei ole diskonteerimise mõju kontserni majandustulemustele oluline.

7. Materiaalne põhivara

	Tuhandetes eurodes				
	Maa ja ehitised	Masinad ja seadmed	Muu materiaalne põhivara	Lõpetamata ehitus ja ettemaksud	KOKKU
Jääkmaksumus 31.12.2006	4 386	10 557	173	783	15 898
Soetamine	53	2 259	15	367	2 694
Müük ja mahakandmine	0	-49	0	0	-49
Ümberklassifitseerimine	0	783	0	-783	0
Allahindlus	0	-4	0	0	-4
Arvestatud kulum	-292	-3 473	-56	0	-3 820
Jääkmaksumus 31.12.2007	4 147	10 073	132	367	14 719
Soetamine	197	2 301	88	662	3 248
Müük ja mahakandmine	0	-9	0	0	-9
Ümberklassifitseerimine	0	367	0	-367	0
Arvestatud kulum	-298	-2 914	-50	0	-3 262
Jääkmaksumus 31.12.2008	4 046	9 818	170	662	14 696
Seisuga 31.12.2006					
Soetusmaksumus	6 278	31 031	514	783	38 606
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-1 892	-20 474	-341	0	-22 708
Seisuga 31.12.2007					
Soetusmaksumus	6 323	33 076	527	367	40 292
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-2 176	-23 002	-395	0	-25 573
Seisuga 31.12.2008					
Soetusmaksumus	6 520	35 258	614	662	43 054
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-2 474	-25 440	-444	0	-28 358

Tuginedes ajaloolisele kogemusele, eksperthinnangutele ning turul kujunenud komponentide hinnapakkumiste praktikale otsustas AS Norma, et kasutatavad amortisatsiooninormid on teatud liiki seadmete jaoks liiga agressiivsed, ei peegelda seadmete tegelikku eluiga ja väärtust ning seetõttu ei ole tagatud tulude ja kulude vastavuse printsiip. Seetõttu otsustati alates 01.01.2008 muuta 55 seadme amortisatsiooninormi. Amortisatsiooninormi muutus suurendab AS Norma 2008. a kasumit 0,4 miljoni euro võrra.

Aruandeperioodil põhivara allahindlusi ei teostatud. 2007.a. oli allahinnatud termoplastautomaat summas 4,2 tuhat eurot, mille soetusmaksumus oli 67 tuhat eurot.

Aruandeaasta amortisatsioonist 3 163 (2007: 3 719) tuhat eurot on kajastatud müüdud toodete kuludena, 2 (2007: 2) tuhat eurot turustuskuludena, 19 (2007: 23) tuhat eurot tootearenduskuludena ning 85 (2007: 77) tuhat eurot üldhalduskuludena (vt. lisad 15-18).

Kasutuses olev täielikult amortiseerunud materiaalse põhivara soetusmaksumus seisuga 31.12.2008 on 14 608 (2007: 12 293) tuhat eurot.

Lõpetamata ehituste (sh. paigaldamata seadmete) lõpetamiseks vajalik investeering 31.12.2008 seisuga on 165 tuhat eurot.

2008 aastal müüdud ja mahakantud põhivara soetusmaksumus oli 486 (2007: 999) tuhat eurot, akumuleeritud kulum 477 (2007: 950) tuhat eurot ning müüdud põhivara müügihind 22 (2007: 78) tuhat eurot.

8. Immateriaalne põhivara

Tuhandetes eurodes

	Toote- ja tehnoloogia litsents	Tarkvara litsentsid	KOKKU
Jääkmaksumus 31.12.2006	859	24	883
Soetamine	0	21	21
Aasta jooksul arvestatud kulum	-143	-16	-159
Jääkmaksumus 31.12.2007	716	29	745
Soetamine	0	5	5
Aasta jooksul arvestatud kulum	-143	-16	-159
Jääkmaksumus 31.12.2008	573	19	591

Seisuga 31.12.2006

Soetusmaksumus	1 432	419	1 851
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-573	-395	-968

Seisuga 31.12.2007

Soetusmaksumus	1 432	426	1 858
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-716	-397	-1 113

Seisuga 31.12.2008

Soetusmaksumus	1 432	431	1 863
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-859	-413	-1 272

2003.a. sõlmiti 10-aastase kehtivusega litsentsileping Autoliv Development AB-ga omandamiseks õiguse müüa klientidele Autoliv'is välja töötatud ja/või omanduses olevaid tooteid ning kasutada nende tootmiseks vastavat tehnoloogiat. Litsents võeti arvele immateriaalse põhivarana summas 1 432 tuhat eurot ja amortisatsiooniperioodiga 10 aastat, millest 31.12.2008 seisuga on veel järel 4 aastat.

Aruandeaasta amortisatsioonist 146 (2007: 152) tuhat eurot on kajastatud tootearenduskuludena ja 7 (2007: 6) tuhat eurot müüdud toodete kuludena (vt. lisad 15, 17).

9. Kasutusrent

Kontsernil on kasutusrendilepingutega renditud sõiduautod.

	2008	Tuhandetes eurodes 2007
Makstud kasutusrendimakseid perioodi jooksul	98	86
Järgmiste perioodide kasutusrendimaksud mittekatkestatavatest rendilepingutest aasta lõpu seisuga:	115	155
s.h kuni 1 aasta	45	89
1-5 aastat	70	66

Kontsern on kasutusrendi tingimustel väljarentinud tootmis- ja kontoriruumid ja saanud sellest tulu:

	2008	2007
Tootmisruumid	18	54
Kontoriruumid	1	1

10. Võlad	31.12.2008	Tuhandetes eurodes 31.12.2007
Hankijatele tasumata arved	2 835	4 547
Võlad töötajatele	2 077	2 002
Viitvõlad	0	0
Võlg kontserni ettevõttele (vt. lisa 24)	793	2 320
Maksudohustused, s.h	662	647
Sotsiaalkindlustusmaksed	493	508
Üksikisiku tulumaks ja tulumaksuvõlg erisoodustustelt	154	122
Muud	15	17
Võlad kokku	6 367	9 516

11. Ettemaksud	31.12.2008	Tuhandetes eurodes 31.12.2007
Ostjate ettemaksud	26	52
	26	52

12. Lühiajalised eraldised

AS Norma esitas 08.12.2008.a Tööinspeksioonile taotluse töölepingute kollektiivseks lõpetamiseks 52 töötajaga 2009.a alguses. Töölepingute lõpetamise vajadus tuleneb Venemaa, Ukraina ja Lääne-Euroopa autotootjate müügi jätkuvast langusest, mis omakorda on põhjustanud AS Norma tootmismahtude olulise vähenemise ja seega ka tööjõu vähendamise vajaduse. Detsembrikuus täpsustunud prognooside kohaselt ei ole 2009. aastal oodata tootmise taastumist endisel tasemel.

Seoses kulutustega, mis kaasnesid töötajate koondamisega, oli seisuga 31.12.2008 moodustatud restruktureerimiseraldis summas 179 tuhat eurot.

13. Aktsiakapital	31.12.2008	Tuhandetes eurodes 31.12.2007
Aktsiakapital nimiväärtuses (0,64 eurot aktsia)	8 436	8 436

AS Norma on emiteerinud 13,2 miljonit lihtaktsiat, mis annavad ühe hääleõiguse aktsia kohta. Kõikide aktsiate eest on täielikult tasutud. 2007.a. eest maksti dividende 4,2 miljonit eurot ehk 0,32 eurot aktsia kohta. 2008. a eest teeb juhatus samuti ettepaneku maksta dividende 4,2 miljonit eurot.

Emettevõtte võib ilma põhikirja muutmata oma aktsiakapitali suurendada maksimaalselt 33 745 tuhande euronini.

AS Norma aktsionärid, kelle osalus ületab 5%, seisuga 31.12.2008:

Autoliv AB	51,0%
ING LUXEMBOURG S.A.	10,0%
Skandinaviska Enskilda Banken Ab kliendid	6,3%

Puhaskasum aktsia kohta	2008	2007
Puhaskasum	8 770	6 770
Aktsiate keskmine arv (tuhandetes)	13 200	13 200
Puhaskasum aktsia kohta (EPS) eurodes	0,66	0,51

Emettevõttel ei ole potentsiaalselt emiteeritavaid lihtaktsiaid, mistõttu on lahustatud puhaskasum aktsia kohta sama, mis tava puhaskasum aktsia kohta.

14. Segmentide informatsioon Esmane segmenti vorm - Tootegruppide lõikes

	Tuhandetes eurodes									
	Auto- ohutus- rihmad 2008	Auto- ohutus- süsteemid 2008	Muud tooted 2008	Jaga- mata	Kokku 2008	Auto- ohutus- rihmad 2007	Auto- ohutus- süsteemid 2007	Muud tooted 2007	Jagamata	Kokku 2007
Konsolideeritud tulu	56 930	20 202	11 203	0	88 335	60 619	9 427	10 735	0	80 781
Konsolideeritud kulud	-45 768	-18 307	-7 041	-9 297	-80 413	-49 962	-8 546	-8 885	-6 727	-74 120
Segmenti tulem	11 162	1 895	4 162	-9 297	7 922	10 657	881	1 850	-6 727	6 661
Segmenti varad kokku	20 992	3 449	2 304	42 377	69 122	20 877	3 664	3 640	39 385	67 566
Finantsvarad, raha ja pangakontod (va. nõuded)	0	0	0	37 294	37 294	0	0	0	34 527	34 527
Nõuded ja ettemaksud	6 659	2 613	599	196	10 067	7 364	2 558	494	386	10 802
Varud	5 390	263	821	0	6 474	5 082	390	1 301	0	6 773
Põhivara	8 943	573	884	4 887	15 287	8 161	716	1 845	4 742	15 464
Segmenti kohustused	3 958	1 200	576	804	6 572	5 965	1 739	1 061	803	9 568
Investeeringud	2 624	0	253	376	3 253	2 315	0	284	116	2 715
Amortisatsioonikulud	2 265	143	264	749	3 421	2 304	143	464	1 069	3 980
Põhivara allahindlus	0	0	0	0	0	4	0	0	0	4

Kontserni esmaseks segmenti vormiks on tegevusala segmentid ning teiseseks segmenti vormiks on segmentid geograafilises lõikes.

Kontsernis valmistatavate toodete jaotuses on põhiosa autoohutusrihmal. Autoohutussüsteemide osa käibes ületas 2007. aasta lõpuks 10% ja on seetõttu välja toodud eraldi segmentina. Muud tooted ja teenused (auto turvassüsteemide komponendid, autodetailid, metallitööd, kinnisvara haldus jms.) moodustavad kogukäibest eraldivõetuna alla 10%.

Segmenti tulu on kontserni kasumiaruandes kajastatud otseselt segmentile omistatav tulu ja oluline osa kontserni tulust, mida saab põhjendatud alustel segmentile jaotada ning mis saadakse müügist kontsernivälistele klientidele või tehingutest sama kontserni teiste segmentidega.

Segmenti kulu on segmenti põhitegevusest tulenev otseselt segmentile omistatav kulu ja oluline osa kontserni kuludest, mida saab põhjendatud alustel segmentile jaotada, sealhulgas kulud, mis on seotud müügiga kontsernivälistele klientidele ja kulud, mis on seotud sama kontserni teiste segmentidega sooritatud tehingutega.

Segmenti kulude hulka ei kuulu üld- ja halduskulud ning muud kulud, mis tekivad kontserni tasandil ja on seotud kontserni kui tervikuga. Segmentile jaotatakse põhjendatud alustel ka kontserni tasandil tekkinud kulutusi, kui need on seotud segmenti põhitegevusega ja neid saab otseselt omistada segmentile.

Segmenti tulem on segmenti tulude ja segmenti kulude vahe.

Segmendi vara on see vara, mida segment põhitegevuses rakendab ja mida saab otseselt segmenti omaks pidada või põhjendatud alustel segmendile jaotada.

Segmendi vara on näiteks segmenti põhitegevuses kasutatav käibevara, materiaalne põhivara ja immateriaalne vara. Kui teatud amortiseerimiskulu arvatakse segmenti kulude hulka, arvatakse ka sellega seotud varaobjekt segmenti vara hulka. Segmendi vara hulka ei kuulu vara, mida kasutatakse kontserni üldvajadusteks või mida ei saa otseselt segmendile jagada. Segmendi vara hulka kuulub vara, mida jagavad kaks või enam segmenti, kui on olemas põhjendatud jaotusalus nende jaotamiseks.

Teisene segmenti vorm – Müügi jaotus klientide asukoha järgi

	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Venemaa	47 489	34 276
Rootsi	32 352	39 235
Saksamaa	2 699	3 341
Rumeenia	1 174	0
Eesti	873	870
Tsehhi	843	753
Ukraina	673	593
Hispaania	445	124
Soome	409	416
Belgia	311	524
Prantsusmaa	299	287
Poola	225	231
Suurbritannia	60	61
Muud riigid	483	70
Kokku:	88 335	80 781

Kontserni, välja arvatud Norma-Osvar ZAO, ülejäänud varud ja materiaalsed põhivarad asuvad Eestis, Norma-Osvar ZAO varad asuvad Vene Föderatsiooni territooriumil ja ettevõtte bilansimaht on 329 (2007: 470) tuhat eurot, sh põhivarade väärtus on 38 (2007: 44) tuhat eurot.

Investeeringud põhivarasse antud segmenti vormi löikes kajastuvad järgmiselt: Eesti 3 252 (2007: 2 714) tuhat eurot ja Venemaa 0,4 (2007: 1,4) tuhat eurot.

Juhtkonna hinnangul ei erine segmentide vahelistes tehingutes kajastatavad hinnad oluliselt turuhindadest.

		Tuhandetes eurodes	
		2008	2007
15.	Müüdnud toodete kulu		
	Tooraine ja materjal	-55 319	-48 720
	Personalikulud (vt. lisa 23)	-12 078	-10 943
	Amortisatsioon (vt. lisad 7, 8)	-3 170	-3 725
	Elekter, kütus, vesi	-1 229	-1 078
	Remondikulu	-441	-411
	Veoteenused	-1 587	-1 677
	Muud teenused	-660	-586
	Muud	-1 069	-1 437
		-75 553	-68 577

		Tuhandetes eurodes	
		2008	2007
16.	Turustuskulud		
	Personalikulud (vt. lisa 23)	-275	-206
	Amortisatsioon (vt. lisa 7)	-2	-2
	Veoteenused	-1 076	-929
	Komisjonitasud	-86	-262
	Reklaam	-6	-18
	Lähetus	-28	-32
	Muud teenused	-6	-5
	Muud	-60	-372
		-1 539	-1 826

17. Tootearenduskulud	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Personalikulud (vt. lisa 23)	-467	-528
VAZ arendusprojektidega seotud kulud	-102	-784
Katsetus- ja uurimistöödekulud	-180	-258
Amortisatsioon (vt. lisad 7, 8)	-165	-175
Lähetuskulud	-19	-73
Muud teenused	-3	-16
Muud	-102	-113
	-1 038	-1 947

18. Üldhalduskulud	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Personalikulud (vt. lisa 23)	-1 261	-1 174
Amortisatsioon (vt. lisa 7)	-85	-77
Remont	-15	-14
Reklaam, esindus	-65	-117
Lähetuskulud	-28	-37
Telefon, bürootarbed	-38	-38
Muud teenused	-572	-269
Kuluks kantud nõuete summa *	-87	7
Muud	-333	-317
	-2 484	-2 036

*2008. aastal on moodustatud ebatõenäoliselt laekuvate arvete allahindlus summas 87 (2007: allahindluse tühistamine summas 8) tuhat eurot, samas on lootusetuks kantud nõudeid kontsernis summas 0 (2007: 1) tuhat eurot.

19. Muud äritulud	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Põhitootmisega mitteseotud müük	244	317
Kasum põhivara müügist	12	29
Kasum valuutakursside muutusest	128	0
Muud	30	2
	414	348

20. Muud ärikulud	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Ühingute, liitude liikmemaksud	-8	-8
Annetused, kingitused	-26	-11
Põhitootmisega mitteseotud kulud	0	0
Kahjum valuutakursside muutustest	0	-59
Restruktuureerimiseraldis (vt. lisa 12)	-179	0
Põhivara allahindlus (vt. lisa 7)	0	-4
	-213	-82

21. Finantstulud / -kulud	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Finantstulud		
Hansapanga Intressifondi osakute õiglase väärtuse muutus	19	80
Deposiidiintressid	1 963	1 236
Võlakirjade intressid	0	4
	1 982	1 320

Finantskulud	2008	2007
Kahjum valuutakursside muutustest	-13	-19
Muud finantskulud	0	-2
	-13	-21

22. Tulumaks	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Dividendide tulumaks	-1 121	-1 190
Tulumaksukulu	-1 121	-1 190

Kontserni tütarettevõtte ZAO Norma-Osvar asub ja on registreeritud Vene Föderatsiooni territooriumil, kus tulumaksu objektiks on aruandeaasta kasum. 31.12.2008 seisuga on Venemaal asuval tütarettevõttel edasikantavaid maksukahjumeid summas 58 (2007: 96) tuhat eurot, millelt tekib edasilükkunud tulumaksuvara. Antud majandusolukorras ei näe juhatus, et lähiaastatel (3 aastat) annaks edasilükkunud potentsiaalset tulumaksuvara olulisel määral realiseerida, mistõttu ei ole seda ka bilansis kajastatud.

Maksimaalne võimalik tulumaks dividendide maksmisel

Kontserni jaotamata kasum seisuga 31.12.2008 moodustas 53 271 (31.12.2007: 48 719) tuhat eurot. Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võiks kaasneda kogu jaotamata kasumi väljamaksmisel neto dividendidena on 11 187 (31.12.2007: 10 231) tuhat eurot, seega oleks netodividendidena võimalik välja maksta 42 083 (31.12.2007: 38 488) tuhat eurot.

Potentsiaalse tulumaksukohustuse arvutamisel on aluseks võetud (1) maksumäär, mis kehtib 2009. a väljamakstavatele dividendidele ja (2) celdus, et jaotatavad dividendid ja nendelt tekkiv tulumaks kokku ei ületaks jaotamata kasumi jääki vastavalt seisuga 31. detsember 2008 ja 2007.

Kui kontsern maksab 2008. a eest välja dividende summas 4,2 miljonit eurot (vt. lisa 13), siis kaasneb sellega tulumaksukohustus summas 1,1 miljonit eurot.

23. Personalikulud	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Töötajate palgad	-10 827	-9 905
Sotsiaalmaksu kulud	-3 226	-2 921
Töötuskindlustusmaksu kulud	-28	-25
	-14 081	-12 851

24. Tehingud seotud osapooltega	Tuhandetes eurodes	
	2008	2007
Norma ost Autolivi kontserni ettevõtetele, sh.	26 307	18 386
toodangu ost	25 695	17 282
teenuste saamine	573	535
teenuste saamine emaettevõttelt	39	71
Uurimis- ja arendustegevuse üleandmine	410	498
Norma müük Autolivi kontserni ettevõtetele, sh.	36 151	42 253
toodangu müük	35 316	41 448
teenuste osutamine	835	799
teenuste osutamine emaettevõttele	0	6
Advokaadibüroo Tark & Co teenuste müük AS-le Norma	53	17
	31.12.2008	31.12.2007
Nõue Autolivi kontserni ettevõtetele (vt. lisa 3), sh.	3 027	3 103
nõue emaettevõttele	0	0
Kohustus Autolivi kontserni ettevõtetele (vt. lisa 10), sh.	793	2 320
kohustus emaettevõttele	2	36
Lühiajaline deposiit Autoliv AB finantsturgude divisjonis (vt. lisad 1, 2)	11 370	29 536
Kohustus Advokaadibüroole Tark & Co	0	9

2008. aasta jooksul soetas kontsern Autoliv AB finantsturgude lühiajalisi deposiite summas 35 000 (2007: 46 296) tuhat eurot ja 23 000 (2007: 0) tuhat krooni. Saadud tulu investeringust 2008.a oli 1 157 (2007: 1 152) tuhat eurot, mis on kajastatud deposiidiintressina lisas 21.

Nõuded ja kohustused Autoliv kontserni ettevõtete vastu/ees on tagamata ja ei kanna intresse, kuna tegemist on tavapäraste maksetähtaegadega, v.a. eelmises lõigus kirjeldatud deposiidid.

AS Norma juhatusele aasta jooksul makstud töötasu on 724 (2007: 548) tuhat eurot ja nõukogu liikmetele 48 (2007: 48) tuhat eurot. Aktsiaoptioone või muid soodustusi nõukogu ja juhatuse liikmetele eraldatud ei ole. Juhatuse liikme lepingu alusel on töösuhte lõpetamisel ettenähtud hüvitis suuruses 0 kuni 12 kuu töötasu, sõltuvalt lepingu lõpetamise tingimustest. Maksimaalne võimalik hüvitis arvestades kõikide juhatuse liikmete lepinguid oleks 304 tuhat eurot.

Kontserni töötajatele antud laenud on avaldatud lisas 6.

25. AS Norma kontserni põhilised finantsriskid

Kontserni põhilisteks finantsinstrumentideks on raha ning lühiajalised deposiidid. Nende instrumentide eesmärk on rahastada kontserni põhitegevust. Kontsernil on ka muid finantsinstrumente nagu näiteks põhitegevusest tekkivad nõuded deebitoridele ning kohustused kreditoridele.

Kontserni kohustused piirduvad võlgadega hankijate ees ning muude lühiajaliste kohustustega, laenukohustusi ega muid finantsinstrumente kohustuste hulgas ei ole.

Kontsern on eksponeeritud turu-, krediidi- ja likviidsusriskile. Riskide juhtimise eest vastutab AS Norma juhatuse viies ellu ja järgides AS Norma nõukogu poolt tehtud otsuseid ja kinnitatud printsiipe.

Tururisk

Tururisk on risk, et finantsinstrumendi tuleviku rahavoo õiglane väärtus on kõikum turuhinna muutuse tõttu. Turuhinnad sisaldavad kolme tüüpi riske: intressi-, valuuta ja väärtpaperite turuhinna riski.

Intressirisk

AS Norma ei kasuta finantseerimiseks võõrkapitali ja seetõttu ei ole kontsernil intressi kandvaid kohustusi, mille tuleviku rahavoo õiglane väärtus võiks saada mõjutatud turgudel toimuvast intresside muutustest. Kontsernil puuduvad varad, mille väärtus sõltuks ujuvatest intressimääradest. Küll aga on kontsernil fikseeritud intressimääradega deposiidid, mille määr sõltub deponeerimise hetkel kehtivatest turu intressimääradest.

Valuutarisk

Valuutarisk on risk, et finantsinstrumendi tuleviku rahavoo õiglane väärtus muutub valuutakursi muutuse tõttu. Kontserni eksponeeritus valuutariskile seostub eelkõige põhitegevusega (tulud ja kulud on valdavalt erinevas valuutas kontserni funktsionaalsest valuutast) ja välismaal asuvasse tütarettevõtjasse tehtud netoinvesteeringutega.

2008. aastal AS Norma kontserni käibest moodustas eksport 98,8% (2007: 98,9%) ja olulisem müügivaluuta oli euro. Kontserni kulud olid põhiliselt Eesti kroonides, eurodes, Rootsi kroonides ja Venemaa rublades. Valuutariski maandamiseks on põhilised ostu- ja müügilepingud viidud euro alusele. Teiste valuutade riskid on maandatud kas sissetulevate ja väljaminevate rahavoogude ühtlustamisega või lepinguliste maksete sidumisega euro kursiga.

Kontserni Venemaal asuva tütarettevõtja netovarade väärtus on madal (2008: 10,1; 2007: 6,9 tuhat eurot) ja nende valuutariski maandamine ei ole ökonoomne.

Lühiajalised vahendite paigutused on tehtud hajutatult Eesti kroonis ja euros.

Kontsern ei ole valuutariski maandamiseks riskimaandamisinstrumente soetanud.

Kontserni valuutaposisioonid

Raha tuhandetes

31.12.2008						
Finantsvarad	EEK	EUR	SEK	USD	RUB	Kokku
Rahakontod	3 213	1 673	329	-	228	-
Lühi- ja pikaajalised investeeringud	78 000	29 824	-	-	-	-
Lühi- ja pikaajalised nõuded	4 388	9 998	98	119	6 930	-
	85 601	41 495	427	119	7 158	-
Finantskohustused	58 421	2 320	3 082	33	309	-
Neto valuutaposisioon	27 180	39 175	-2 655	86	6 849	-
Neto valuutaposisioon tuhandetes eurodes	1 737	39 175	-242	61	165	40 896
Valuutaposisiooni reaalne positiivne muutus, %*	-	-	-21%	28%	22%	-
Valuutaposisiooni reaalne negatiivne muutus, %*	-	-	21%	-28%	-22%	-
Mõju kasumile, tuhandetes eurodes	-	-	50	17	37	104
Mõju kasumile, tuhandetes eurodes	-	-	-50	-17	-37	-104

* - parimaks ennustatavaks valuutaposisiooni muutuseks 2009. aastal on peetud antud valuuta tegelikku kõikumist 2008. aastal.

Raha tuhandetes

31.12.2007						
Finantsvarad	EEK	EUR	SEK	USD	RUB	Kokku
Rahakontod	52 446	2 160	1	-	792	-
Lühi- ja pikaajalised investeeringud	-	28 723	-	-	-	-
Lühi- ja pikaajalised nõuded	39 662	8 190	153		8 716	-
	92 108	39 073	154	0	9 508	-
Finantskohustused	29 600	7 009	5 279	60	285	-
Neto valuutaposisioon	62 508	32 064	-5 125	-60	9 223	-
Neto valuutaposisioon tuhandetes eurodes	3 995	32 064	-548	-41	256	35 726
Valuutaposisiooni reaalne positiivne muutus, %	-	-	-5%	-15%	5%	-
Valuutaposisiooni reaalne negatiivne muutus, %	-	-	5%	15%	-5%	-
Mõju kasumile, tuhandetes eurodes	-	-	27	6	13	46
Mõju kasumile, tuhandetes eurodes	-	-	-27	-6	-13	-46

Väärtpaberite turuhinna risk

Investeeringud noteeritud ja noteerimata väärtpaberitesse on avatud väärtpaberite turuhinna tuleviku kõikumistest tulenevale riskile. AS Norma investeeringute hulka ei kuulu aruandeperioodi lõpul väärtpabereid.

Krediidirisk

Krediidirisk väljendab potentsiaalset kahju, mis tekib äripartnerite suutmatuse läbi täita endale finantsinstrumendi või kliendilepinguga võetud kohustusi. Kontsern on avatud krediidiriskile eelkõige oma põhitegevuse (klientidelt laekumata arved) ja finantseerimistegevuse (deposiidid) kaudu.

Laekumata arvete risk

Eelkõige omab tähtsust klientide võime tasuda neile tarnitud kauba eest. Ärikrediiti võimaldatakse põhiliselt ainult oma pikaajalistele koostööpartneritele. Tagamaks rahade laekumist suurtelt püsiklientidelt, jälgitakse ja analüüsitakse pidevalt nende finantsolukorda ning likviidsust. Vajaduse korral nõutakse pangagarantide esitamist maksete tagamiseks. Ühekordsete tehingute ja uute klientide puhul on nõutav kas ettemaks või akreditiiv.

Ebatõenäoliselt laekuvate arvete katteks moodustatakse allahindlus. Allahindlus sisaldab kõiki võlgnevusi, mille tasumisega seoses on vastaspoolega tekkinud lahkarvamusi ja võlgnevusi, mis juhtkonnale teadaolevalt võivad jääda laekumata.

Oluliseks krediidiriskiks on kontsernis läbi aegade loetud Venemaa ja Ukraina klientidega seotud riski. 31.12.2008 seisuga oli nõuete summa Venemaa ja Ukraina klientidele 6 506 (31.12.2007: 5 880) tuhat eurot. Jaanuaris 2009.a. laekus sellest summast 3 505 tuhat eurot. Tähtaja ületanud Venemaa ja Ukraina klientidelt laekumata arved ulatusid aruandeperioodi lõpul 1 131 tuhande euroni, sellest 217 tuhande euro väärtuses oli tähtaja enam kui 90 päeva võrra ületanud arveid. Jaanuaris 2009.a. laekus sellest summast 141 tuhat eurot. Allahindlus moodustas aruandeperioodi lõpus 87 (31.12.2007: 0) tuhat eurot.

Deposiitide ja teiste finantsinstrumentide krediidirisk

Pankade ja Autolivi finantsturgude divisjoniga seotud krediidiriski juhtimine toimub vastavalt AS Norma nõukogu poolt heaks kiidetud rahahaldamise printsiipidele: vahendite investeerimistehingud tehakse üksnes nõukogu poolt heaks kiidetud osapooltega neile kinnitatud krediitlimiidi piires (ühegi osapoole limiit ei ületa 1/3 kõigist paigutatavatest vahenditest). Limiidid on kehtestatud minimeerimaks riski kontsentratsiooni ja seega vähendamaks potentsiaalset kahju võimalikust teise osapoole suutmatusest oma kohustusi täita.

Likviidsusrisk

Likviidsuse jälgimisel võetakse arvesse finantsinvesteeringute ja –varade (nõuded klientidele ja muud nõuded) laekumise tähtaegu nagu ka planeeritud rahavoogusid äritegevusest. Kontsernil ei olnud 31.12.2008.a. seisuga kohustusi (välja arvatud puhkusereserv), mille maksetähtaeg oleks enam kui kaks kuud. Kuna kontserni raha ja likviidsete väärtpaberite osatähtsus ulatub 50% -ni varadest, ei hinda juhtkond ettevõtte likviidsusrisiki oluliseks. Vaata ka lisasid 10 ja 11.

Kapitali juhtimine

Kontserni kapital koosneb aktsiakapitalist (8 436 tuhat eurot), kohustuslikust reservist (844 tuhat eurot) ja jaotamata kasumist (31.12.2008: 53 270 tuhat eurot; 31.12.2007: 48 718 tuhat eurot). Kapitali juhtimise eesmärk on tagada kontsernile tugev bilans toetamiseks igapäevast äritegevust ja ettevõtte strateegilist arengut. Autotööstuse tsüklilisuse tõttu saab edukas olla finantsiliselt tugev ja sõltumatu allhankija. AS Norma unikaalne turupositsioon, kus suur osa käibest on seotud Vene ja Ukraina turuga, mille likviidsus on väga kõikumine, nõuab kapitali juhtimisel täiendavat tähelepanu. Komponentide tootmine, mille arendamine on kontserni üks strateegilisi eesmärke, on kapitalimahukas tootmisharu. Kontsern ei kasutanud võõrkapitali. Investeeringud taastootmisse ja arengusse tehti omakapitali arvel.

Teenitud kapitali jagamiseks aktsionäridele maksab AS Norma iga-aastaselt dividende, aktsiate tagasiostu ei ole kasutatud aktsia vähese kaubeldavuse tõttu turul. Otsus dividendide maksmise kohta tehakse juhtkonna poolt võttes arvesse majanduskeskkonna arengut Eestis ja sihturgudel, kontserni majandustulemusi ja arengulaane.

Õiglase väärtus

Juhtkonna hinnangul ei erine kontserni finantsvarade ja –kohustuste õiglase väärtus oluliselt nende bilansilisest väärtusest. Õiglase väärtus on määratud raha (k.a. tähtajalised deposiidid), võlakirjade ning muude nõuete ja kohustuste puhul diskonteeritud rahavoogude meetodil.

26. Bilansipäevajärgsed sündmused

AS Norma esitas Tööinspeksioonile taotluse töölepingute kollektiivseks ülesütlemiseks 111 töötajaga. Töölepingute kollektiivse ülesütlemise vajadus on põhjustatud globaalse autotööstuse süvenevast kriisist. Venemaa, Ukraina ja Lääne-Euroopa autotootjate müük väheneb jätkuvalt. Kaasvalt on langenud nõudlus meie toodangu järele, mis on põhjustanud AS Norma tootmismahude olulise vähenemise. Jaanuaris täpsustunud prognooside kohaselt tootmine endises mahus 2009. aasta esimese poolaasta jooksul ei taastu.

27. AS NORMA (emaettevõtte) konsolideerimata põhjaruanded

Emaettevõtte konsolideerimata põhjaruannete esitamine on nõutud Eesti raamatupidamise seadusega, aga ei ole nõutud osana konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandest, mis on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt. Need konsolideerimata põhjaruanded ei ole emaettevõtte eraldiseisvad finantsaruanded IAS 27 (Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded) mõistes.

AS Norma (emaettevõtte) bilanss

A k t i v a (vara)	31.12.2008	Tuhandetes eurodes 31.12.2007
Käibevara		
Raha ja pangakontod	1 908	5 512
Finantsvarad	35 380	28 993
Nõuded	10 092	10 907
Ettemaksud	85	70
Varud	6 449	6 687
Käibevara kokku	53 914	52 169
Põhivara		
Pikaajalised finantsinvesteeringud	2	2
Pikaajalised nõuded	21	20
Materiaalne põhivara	14 657	14 675
Immateriaalne põhivara	591	745
Põhivara kokku	15 271	15 442
Aktiva (vara) kokku	69 185	67 611
P a s s i v a (kohustused ja omakapital)		
Kohustused		
Lühiajalised kohustused		
Võlad	6 412	9 508
Ettemaksud	26	52
Lühiajalised eraldised	179	0
Lühiajalised kohustused kokku	6 617	9 560
Kohustused kokku	6 617	9 560
Omakapital		
Aksiikapital nominaalväärtuses	8 436	8 436
Kohustuslik reservkapital	844	844
Jaotamata kasum	53 288	48 771
Omakapital kokku	62 568	58 051
Passiva (kohustused ja omakapital) kokku	69 185	67 611

AS NORMA (emaettevõtte) kasumiaruanne

	2008	Tuhandetes eurodes 2007
Müügitulu	88 106	80 603
Müüdid toodangu kulu	-75 481	-68 500
Brutokasum	12 625	12 103
Turustuskulud	-1 558	-1 854
Tootearenduskulud	-1 038	-1 945
Üldhalduskulud	-2 331	-1 904
Muud äritulud	402	324
Muud ärikulud	-213	-67
Äri kasum	7 887	6 657
Finantstulud	1 982	1 319
Finantskulud	-13	-20
Kasum enne maksustamist	9 856	7 956
Tulumaks	-1 121	-1 190
Aruandeaasta kasum	8 735	6 766

AS Norma (emaettevõtte) omakapitali muutuste aruanne

	Aktsiakapital nominaalväärtuses	Kohustuslik reservkapital	Jaotamata kasum	Tuhandetes eurodes Kokku omakapital
31.12.2006	8 436	844	45 643	54 923
Ühinemine tütarettevõttega	0	0	580	580
Dividendid	-	-	-4 218	-4 218
Aruandeaasta kasum	-	-	6 766	6 766
31.12.2007	8 436	844	48 771	58 051
31.12.2007	8 436	844	48 771	58 051
Dividendid	-	-	-4 218	-4 218
Aruandeaasta kasum	-	-	8 735	8 735
31.12.2008	8 436	844	53 288	62 568

Vastavalt Äriseadustiku nõuetele moodustab kohustuslik reservkapital 10% aktsiakapitalist. Kohustuslikku reservkapitali võib kasutada eelmiste perioodide kahjumite katmiseks või aktsiakapitali suurendamiseks. Kohustuslikust reservkapitalist ei tehta väljamakseid aktsionäridele.

Emaettevõtte korrigeeritud konsolideerimata omakapital on seisuga 31. detsember järgmine:

	2008	2007
Emaettevõtte konsolideerimata omakapital	62 568	58 051
Tütarettevõtte bilansiline väärtus emettevõtte konsolideerimata bilansis (miinus)	-2	-2
Tütarettevõtte väärtus arvestatuna kapitaliosaluse meetodil (pluss)	-16	-51
Kokku	62 550	57 998

AS Norma (emaettevõtte) rahavoogude aruanne

Rahavood äritegevusest	2008	Tuhandetes eurodes *2007
Puhaskasum	8 735	6 766
Intressitulu	-1 982	-1 317
Kahjum valuutakursi muutusest	13	19
Realiseerimata kasum valuutakursi muutusest	-31	-7
Tulumaksukulu	1 121	1 190
Kasum materiaalse põhivara likvideerimisest	-12	-29
Materiaalse ja immateriaalse põhivara amortisatsioon	3 412	3 971
Põhivara allahindlus	0	4
Äritegevusega seotud käibevarade vähenemine	1 022	-2 954
Kohustuste vähenemine	-2 902	1 158
Rahavood äritegevusest kokku:	9 376	8 801
Rahavood investeerimisest		
Materiaalse põhivara müük	22	78
Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamine	-3 250	-2 714
Väljaantud laenud	-4	-6
Tagasisaadud laenud	9	12
Finantsvarade soetamine	-68 434	-46 296
Finantsvarade müük	62 348	44 131
Saadud intressid	1 681	1 254
Rahavood investeerimisest kokku:	-7 628	-3 541
Rahavood finantseerimisest		
Dividendide tulumaksu tasumine	-1 121	-1 190
Makstud dividendid	-4 218	-4 218
Rahavood finantseerimisest kokku:	-5 339	-5 408
Neto rahavoog	-3 591	-148
Muutused rahas ja raha ekvivalentides		
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses:	5 512	5 679
Juurdekasv	-3 591	-148
Valuutakursi vahe	-13	-19
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpuks, sh.:	1 908	5 512
<i>raha ja pangakontod ning tähtajalised deposiidid tähtajaga kuni 3 kuud</i>	<i>1 908</i>	<i>2 470</i>
<i>Intressifondi osakud</i>	<i>0</i>	<i>3 042</i>

* 2008. aastal on muudetud esitusviisi ning rahavood äritegevusest algavad puhaskasumist.

SÕLTUMATU AUDIITORI JÄRELDUSOTSUS

AS Norma aktsionäridele

Oleme auditeerinud AS Norma konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2008 ning eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kasumiaruannet, omakapitali muutuste aruannet ja rahavoogude aruannet, aastaaruande koostamisel kasutatud peamiste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid. Auditeeritud raamatupidamise aastaaruanne on lisatud meie poolt identifitseerituna käesolevale järeldusotsusele.

Juhatuse kohustused raamatupidamise aastaaruande osas

Juhatuse kohustuseks on raamatupidamise aastaaruande koostamine ning õiglane esitamine kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, mis on vastu võetud Euroopa Liidu poolt. Selle kohustuse hulka kuulub asjakohase sisekontrollisüsteemi kujundamine ja töös hoidmine, mis tagab raamatupidamise aastaaruande korrektse koostamise ja esitamise ilma pettustest või vigadest tulenevate oluliste väärkajastamisteta, asjakohaste arvestuspõhimõtete valimine ja rakendamine ning antud tingimustes põhjendatud raamatupidamislike hinnangute tegemine.

Audiitori kohustused

Meie kohustuseks on avaldada auditi põhjal arvamust raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega. Need standardid nõuavad, et me oleme vastavuses eetikanõuetega ning et me planeerime ja viime auditi läbi omandamiseks põhjendatud kindlustunde, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnaõtjate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali kogumiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Nende protseduuride hulk ja sisu sõltuvad audiitori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Asjakohaste auditi protseduuride kavandamiseks võtab audiitor nende riskihinnangute tegemisel arvesse õige ja õiglase raamatupidamise aastaaruande koostamiseks ja esitamiseks juurutatud sisekontrollisüsteemi, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab ka kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasuse, juhatuse poolt tehtud raamatupidamislike hinnangute põhjendatuse ja raamatupidamise aastaaruande üldise esitusaadi hindamist.

Usume, et kogutud auditi tõendusmaterjal on piisav ja asjakohane meie arvamuse avaldamiseks.

Arvamus

Meie arvates kajastab lisatud konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistest osades õiglaselt AS Norma finantsseisundit seisuga 31. detsember 2008 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, mis on vastu võetud Euroopa Liidu poolt.

Järeldusotsus muude juriidiliste ja regulatiivsete nõuete osas

Meie audit on läbi viidud eesmärgiga avaldada arvamust konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kohta. Finantsinformatsioon AS Norma kui emaettevõtte kohta on esitatud lisas 27, mis on nõutud Eesti Raamatupidamise seadusega, aga ei ole nõutud osana konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandest, mis on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt. Nimetatud finantsinformatsiooni osas on rakendatud konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande auditeerimise protseduure ja olulisust ning meie arvates on täiendav finantsinformatsioon koostatud kõigis olulistest osades kooskõlas Eesti hea raamatupidamise tavaga ja arvestades konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet tervikuna.

Tallinn, 06. märts 2009

Hanno Lindpere
Ernst & Young Baltic AS

Märt-Martin Arengu
Vannutatud audiitor

MAJANDUSAASTA KASUMIJAOTAMISE ETTEPANEK

2008.a. AS Norma puhaskasum on 137 218 728 EEK (8 769 875 EUR).

Nõukoguga kooskõlastatud ettepanek on suunata 2008.a. puhaskasum eelmiste aastate jaotamata kasumisse.

Ühtlasi teeb juhatus ettepaneku maksta eelnevate aastate jaotamata kasumi arvelt aktsionäridele korralisi dividende 50% aktsia nimiväärtusest summas 66 000 000 krooni, ehk 5 krooni aktsia kohta ehk 4 218 169 EUR (0,32 EUR aktsia kohta).

Dividendiõiguslike aktsionäride nimekirja fikseerimise kuupäeva otsustab aktsionäride üldkoosolek.

Juhatus ettepaneku kohaselt dividendidele õigust omavate aktsionäride nimekiri fikseeritakse 26.05.2009.a. seisuga kell 23.59.

Juhatuse ja nõukogu allkirjad 2008.a. majandusaasta aruandele

AS Norma nõukogu on tutvunud juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruandega, mis koosneb tegevusaruandest, konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandest, kasumi jaotamise ettepanekust ja sõltumatu audiitori järeldusotsusest, ja heaks kiitnud majandusaasta aruande esitamise aktsionäride üldkoosolekule.

Käesolevaga kinnitame AS-i Norma 2008.a konsolideerimisgrupi majandusaasta aruandes esitatud andmete õigsust:

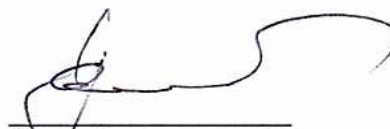
Halvar Jonzon
Nõukogu esimees

Leif Berntsson
Nõukogu liige

Pär Malmhagen
Nõukogu liige

Toomas Tamsar
Nõukogu liige

Raivo Erik
Nõukogu liige

Aare Tark
Nõukogu liige

Peep Siimon
Juhatuse esimees

Garri Krieger
Juhatuse liige

Ivar Aas
Juhatuse liige

Peeter Tõniste
Juhatuse liige

Ülle Jõgi
Juhatuse liige

Sander Annus
Juhatuse liige

24. märts 2009. a

Üle 10% aktsiaid omavate aktsionäride nimekiri, seisuga 31.12.2008

Konto Nr.	Nimi	Reg. nr.	Aadress	Linn	Maa	Indeks	Saldo	Osalus %-des
99100462449	AUTOLIV AB	556036-1981	BOX 70381	STOCKHOLM	Sweden	SE-10724	6732000	51
99100459960	ING LUXEMBOURG S.A.	1960 22 00151	52 ROUTE D'ESCH	LUXEMBOURG	Luxembourg	L-2965	1320001	10,0

Müügitulu EMTAK'i järgi

Müügitulu EMTAK'i järgi vastavalt Äriseadustiku §4 lõige 6 alusel kehtestatud Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorile:

C Töötlev tööstus (tuhandetes kroonides)					
NACE	EMTAK	Müügitulu 2008 (kontsern)	Müügitulu 2008 (emaettevõtte)	Müügitulu 2007 (kontsern)	Müügitulu 2007 (emaettevõtte)
29.32	2932	1 382 140	1 378 560	1 263 942	1 261 155
	29321	1 382 140	1 378 560	1 263 942	1 261 155